

Spółdzielcze
jubileusze 2023

- str. 4-5

Trwają prace nad nowelizacją ustawy o OZE.

Propozycje Krajowej Rady Spółdzielczej sprzyjające rozwojowi spółdzielni energetycznych, ochronie klimatu oraz zmniejszeniu opłat nakładanych na Polskę w związku z ilością wytwarzanego CO₂ - str. 9

DZIENNIK USTAW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

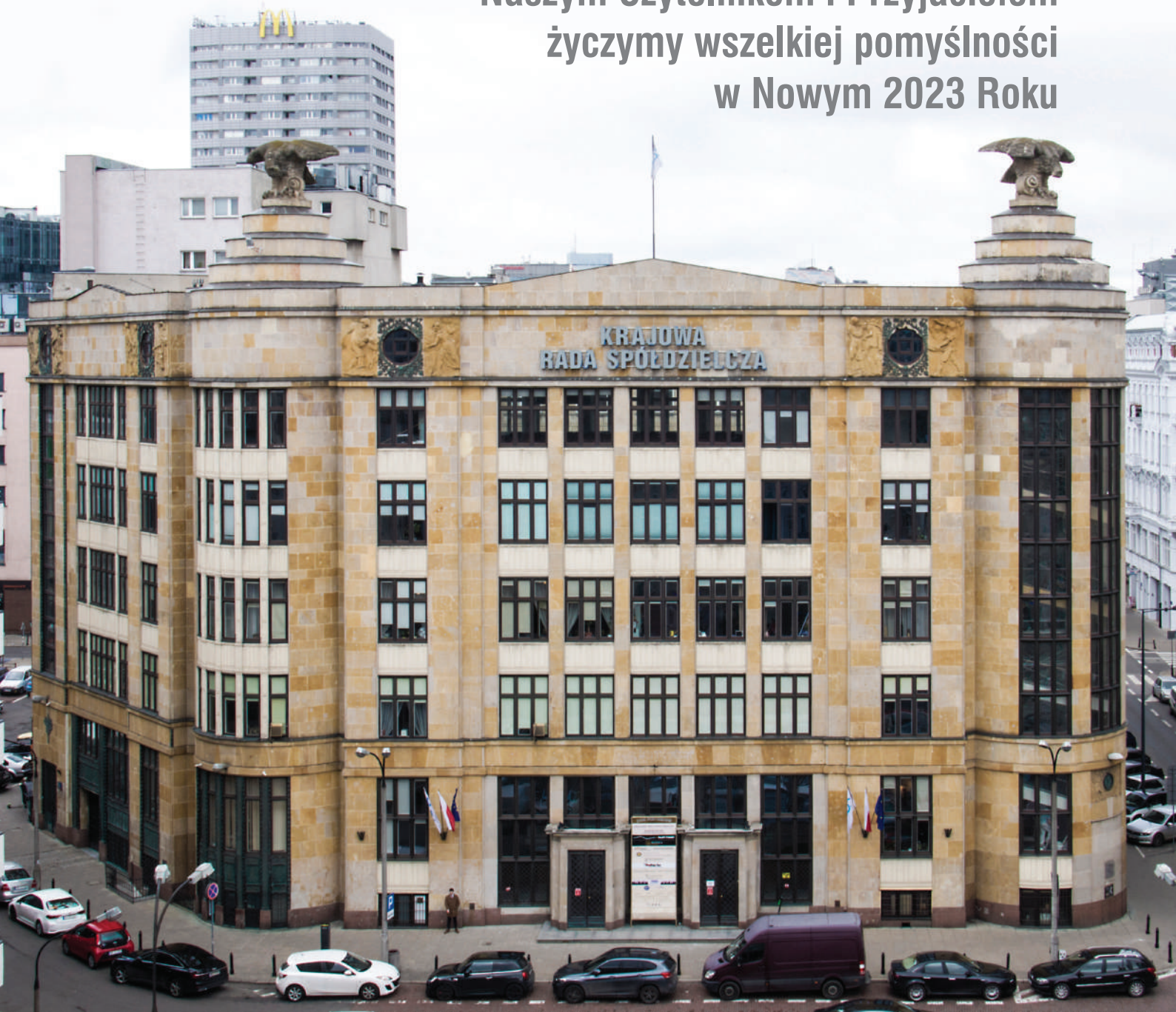
Składka na Krajową Radę Spółdzielczą zaliczona w koszty uzyskania przychodu - str. 6

ISSN 1506-4395 **TECZA POLSKA**

coop

MIESIĘCZNIK SPÓŁDZIELCZY nr 1 (286) **styczeń 2023** cena: 5,40 zł

Naszym Czytelnikom i Przyjaciołom
życzymy wszelkiej pomyślności
w Nowym 2023 Roku

Dołącz do nas

Uzyskaj dostęp do platformy
– skontaktuj się z Twoją
placówką UNIQA lub napisz na:

iuniqa@uniqa.pl

Więcej informacji
696 542 259

Ponad **400**
wdrożonych
spółdzielni i zarządców
Ponad **1000**
korzystających
użytkowników

Bezpłatna platforma prewencyjna
dla klientów mieszkalnictwa

Zarządzasz zasobami mieszkaniowymi? Odpowiadasz za bezpieczeństwo mieszkańców?

Poznaj naszą aplikację iUNIQA - bezpłatną platformę prewencyjną dla klientów mieszkalnictwa.

iUNIQA to nowa jakość obsługi spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych.

To nie tylko szybkie i intuicyjne zgłoszenie szkody, ale również analiza historii ubezpieczenia i baza wielu praktycznych artykułów i informacji.

Zgłaszanie
szkód

Decyzje szkodowe
nawet w 3 dni

Statusy
szkód

Historia szkodowości
z ostatnich 3 lat

Baza
wiedzy

Statystyki
szkodowe

Ostrzeżenia
pogodowe

Aplikacja w wersji
mobilnej

2023

W NUMERZE **3**

KALENDARIUM str. 4 - 5

W DOMU „POD ORŁAMI” str. 6 - 11

- Składka na KRS wliczona w koszty uzyskania przychodu.
- Dalsze przedłużenie terminów sprawozdawczych.
- Redakcja „przyjęła do wiadomości...”.
- Spotkanie z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Co proponujemy w ustawie o OZE.
- Ważne postulaty dotyczące rolnictwa.
- Wytyczne dla realizacji PS WPR na lata 2023-2027

CCOP W KRAJU str. 12-13

CCOP ZA GRANICĄ str. 14

Światowy Monitor Spółdzielczy 2022

OPINIE str. 15 - 16

Miało być inaczej... - o podwyżkach cen ciepła

SPÓŁDZIELCZOŚĆ PRACY str. 17

PREZENTACJE str. 18 - 19

Ukraińsko - polska Spółdzielnia Pracy Kooperatywa Razem

HISTORIA str. 20 - 22

dr Adam Piechowski: W 150. rocznicę urodzin Zygmunta Chmielewskiego (cz.1)

Warto przeczytać

17 stycznia 2023 r. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o Planie Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Wcześniej odbywały się szerokie konsultacje prowadzone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w których aktywnie uczestniczyła Krajowa Rada Spółdzielcza. Postulat spółdzielców dotyczący rozszerzenia wsparcia na kluczowe sektory polskiego rolnictwa (obecnie korzysta z niego wyłącznie sektor owoców i warzyw oraz dla sektor pszczelarski) nie został uwzględniony. Resort czyni jednak starania o wzmocnienie samoorganizacji rolników poprzez tworzenie dobrych warunków dla rozwoju spółdzielczości, zapraszając do dyskusji. O propozycjach przedstawionych przez Prezesa Zarządu KRS podczas spotkania z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi - str. 10.

Przedstawiciele spółdzielni mieszkaniowych mówią o skali podwyżek cen energii cieplej jakie od 2022 roku prowadzane są w całym kraju - str.15-16

W bieżącym roku obchodzimy 150 rocznicę urodzin

Zygmunta Chmielewskiego - kooperatysty, twórcy spółdzielczości mleczarskiej, założyciela szkoły spółdzielczej w Nałęczowie. Sylwetkę tego wybitnego spółdzielcy przybliży dr Adam Piechowski - str. 20-22

Wydawca:

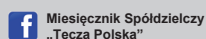

KRAJOWA RADA
SPÓŁDZIELCZA

ul. Jasna 1, 00-950 Warszawa
tel.: 22 596 43 00
www.krs.org.pl
e-mail: krs@krs.org.pl

Redakcja

tel./fax: 22 828 65 11
e-mail: teczka.polska@krs.com.pl

Miesięcznik Spółdzielczy
„Tęcza Polska”

Prezes Zarządu

dr inż. Mieczysław Grodzki
tel.: 22 827 13 16, fax: 22 827 43 21

Członkowie Zarządu

Ryszard Jaśkowski, tel.: 22 440 82 02
Tomasz Jórdeczka, tel.: 33 814 54 73
Marek Kowalski, tel.: 43 821 51 44
Zygmunt Paśnik, tel. 44 684 60 25

TECZA POLSKA

CCOP WIEŚCZNIK SPÓŁDZIELCZY / styczeń 2023

Redaktor Naczelny:

Klementyna Zygarska - Tomza

Autorzy artykułów:

Przemysław Kępka, Edyta Tkaczyk,
dr Adam Piechowski, Artur Puławski
Michał Radziejewski.

Prenumerata
na dowolny okres u Wydawcy.
Materiałów niezamówionych
nie zwracamy

Spółdzielcze jubileusze roku 2023

Nowy Rok tradycyjnie rozpoczynamy od przeglądu najważniejszych jubileuszy związanych z historią ruchu spółdzielczego, którego początki w Polsce zwykło datować się od założenia w 1816 roku (207 lat temu) Towarzystwa Rolniczego Hrubieszowskiego. Ważna, setna rocznica, przypadająca w 2023 roku ma jednak wymiar międzynarodowy - 100 lat temu po raz pierwszy na świecie obchodzono Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości proklamowany w 1923 roku przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy. Od tego czasu (aż do 2013 roku, a więc przez 90 lat) symbolem spółdzielczości była też tęcza flaga. W bieżącym roku warto również pamiętać o 150. rocznicach urodzin wybitnych działaczy spółdzielczych okresu międzywojennego - Zygmunta Chmielewskiego i Stanisława Thugutta.

210 lat temu

6 stycznia 1813 r. w Ławkach k/Gniezna urodził się Hipolit Cegielski. Dr filozofii i filolog klasyczny - z powodu represji po Powstaniu Wielkopolskim nie mogący pracować naukowo i uczyć w poznańskim gimnazjum Marii Magdaleny - zajął się działalnością gospodarczą. Założył sklep z narzędziami rolniczymi, który szybko przekształcił w fabrykę produkującą narzędzia i maszyny rolnicze. Mimo silnej konkurencji niemieckiej jego fabryka stała się wiodącym zakładem przemysłowym w Wielkopolsce. Poświęcił się pracy społecznej i działalności narodowej. W 1861 r. założył Towarzystwo Pożyczkowe dla Przemysłowców Miasta Poznania. Był to pierwszy bank ludowy zorganizowany wg. zasad H. Schulze-Delitzscha. Dał on początek tzw. „wielkopolskiemu systemowi spółdzielczemu”.

nia naukowe z zakresu nauk społecznych, filozofii i ekonomii. Jako profesor Uniwersytetu Warszawskiego prowadził wykłady z psychologii i filozofii, propagując jednocześnie idee „pankooperatywności”. W 1906 r. stworzył Towarzystwo Kooperatystów. Jest autorem wielu prac naukowych i popularnych z zakresu spółdzielczości (*Idee społeczne kooperatywności, Kooperatywność jako sprawa wyzwolenia ludu pracującego, Zasada republiki kooperatywnej*). Był jednym z przywódców spółdzielczości spóżywców i współzałożycielem pisma spółdzielczego „Społem”.

■ **30 listopada 1868 r. w Poznaniu zmarł Hipolit Cegielski,** został pochowany na cmentarzu Św. Marcina, który uległ całkowitemu zniszczeniu przez wojska niemieckie w czasie II wojny światowej.

■ **W 1868 r. Aleksander Makowiecki opublikował broszurę „Spółki spóżywcze”.** Obok broszury z 1867 r. „Banki zaliczkowe dla rzemieślników”, była rodzajem poradnika dla zakładających spółdzielnie. Efektem jej upowszechnienia było powstanie w 1869 r. pierwszej spółki spóżywczej - „Merkury” w Warszawie. Kolejnymi były: „Zgoda” w Płocku i „Oszczędność” w Radomiu - pierwsze najstarsze spółdzielnie spóżywców na ziemiach polskich.

■ **30 lipca 1873 r. w Łęczycy urodził się Stanisław Thugutt.** Należał do czołowych polskich działaczy politycznych i społecznych okresu międzywojennego. Żołnierz Legionów Polskich, związał się z ruchem ludowym i spółdzielczym. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości objął urząd ministra spraw wewnętrznych w Tymczasowym Rządzie Ludowym Republiki Polskiej w Lublinie (od 6 do 11

205 lat temu

30 marca 1818 r. w Hamm w Niemczech urodził się Friedrich Wilhelm Raiffeisen, twórca systemu kas pożyczkowych, które w II poł. XIX w. dały początek nowemu potężnemu nurtowi spółdzielczemu. Jako starosta okręgu Weyerbusch podczas ostrej zimy 1846/1847 założył „Związek dla chleba”, co stało się początkiem działalności spółdzielczej. Pod wpływem korespondencji z H. Schulze-Delitzchem stworzył ideę samoorganizowania się najbiedniejszych, na rzecz których w 1862 r. powstały pierwsze kasy pożyczkowe. W 1877 r. założył Powszechny Związek Spółdzielni Wiejskich Niemiec, obejmując w nim kierownictwo. Spółdzielnie typu raiffeisenowskiego udzielały ubogim bezprocentowych pożyczek, zaopatrywały w potrzebne narzędzia i środki do produkcji rolnej, prowadziły działalność oświatową poprzez tzw. „Kasyna”, gdzie upowszechniano wiedzę rolniczą. Raiffeisen przyczynił się do założenia 425 spółdzielni zyskując wielką popularność, współcześni nazywali go „ojcem Raiffeisenem”.

listopada 1918 r.) oraz w rządzie Jędrzeja Moraczewskiego. Był współorganizatorem administracji państwowej i władz samorządowych w Polsce Odrodzonej. Aktywnym działaczem spółdzielczym był w latach 30. W latach 1929 - 1939 kierował Towarzystwem Kooperatystów, a w latach 1931 - 1939 Spółdzielczym Instytutem Naukowym.

150 lat temu

■ **5 marca 1873 r. w Warszawie urodził się Zygmunt Chmielewski** - inżynier chemik, działacz spółdzielczy i polityk. Studiował na politechnice w Zurychu i Berlinie. W 1896 r. rozpoczął działalność polityczną i niepodległościową w PPS. W 1908 r. po powrocie do Warszawy rozpoczął współpracę z Centralnym Towarzystwem Rolniczym i Warszawskim Ziemiańskim Towarzystwem

■ **5 marca 1873 r. w Warszawie urodził się Zygmunt Chmielewski** - inżynier chemik, działacz spółdzielczy i polityk. Studiował na politechnice w Zurychu i Berlinie. W 1896 r. rozpoczął działalność polityczną i niepodległościową w PPS. W 1908 r. po powrocie do Warszawy rozpoczął współpracę z Centralnym Towarzystwem Rolniczym i Warszawskim Ziemiańskim Towarzystwem

155 lat temu

17 sierpnia 1868 r. w Stefaninie w guberni kijowskiej urodził się Edward Abramowski najważniejszy teoretyk lewicowego nurtu spółdzielczości polskiej. Bardzo wcześnie głosił idee pomocy społecznej, współdziałania i samodoskonalenia. W 1885 r. rozpoczął w Krakowie studia na Wydziale Przyrodniczym. Następnie w Szwajcarii studiował filozofię. Prowadził bada-

Mleczarskim. W latach 1916-1918 sprawował urząd wiceburmistrza Warszawy. W Polsce Odrodzonej był ministrem rolnictwa i dóbr państwowych w rządzie Ignacego Paderewskiego. W tym okresie stał się jednym z czołowych przywódców ruchu spółdzielczego. Współpracował ściśle z Franciszkiem Stefczykiem. Jeszcze przed wybuchem I wojny był pionierem spółdzielczości mleczarskiej w zaborze rosyjskim. Po odejściu z rządu objął kierownictwo Centralnej Kasie Spółek Rolniczych oraz Zjednoczenia Związku Spółdzielni Rolniczych. Był założycielem Szkoły Spółdzielczości Rolniczej w Nałęczowie, będąc jej wieloletnim dyrektorem. Prowadził także wykłady w SGH i SGGW w Warszawie. Opublikował wiele prac na temat spółdzielczości, m.in.: *Podręcznik Spółdzielczości*, *Podręcznik mleczarstwa*, *Spółdzielnia rolnicza w różnych krajach*, *Kartki z przeszłości Centralnej Kasy*, *Przyszły ustrój gospodarczy wsi w RP*.

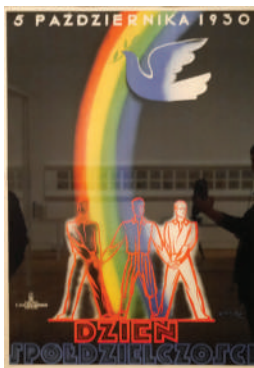
135 lat temu

24 sierpnia 1888 r. w Skuriatowie w północnej Rosji urodził się Jan Wolski, działacz spółdzielczy, teoretyk anarchizmu i kooperatywności. Był lustratorem „Społem”, organizował kooperatywy spożywców w wojsku. Należał do pionierów ochrony interesów pracowników spółdzielczości, tworząc pierwsze związki zawodowe w tym sektorze. Przykładem jego zaangażowania było założenie przez niego na przeł. lat 1947/1948 r. Spółdzielni Pracy „Portowiec”, która zrzeszyła ponad 3 tys. robotników. W 1957 r. został przewodniczącym powstałego wówczas Spółdzielczego Instytutu Samorządu Pracy. Zmarł 12 lipca 1975 r. w Skierniewicach.

105 lat temu

■ **W lutym 1918 r. w Lublinie odbyła się Pierwsza Konferencja Przewodników Polskiej Kooperacji.** Udział wzięły 32 osoby reprezentujące organizacje spółdzielcze z trzech zaborów. Obradom przewodniczył ks. Stanisław Adamski. Głównym celem Konferencji było stworzenie jednolitych ram prawno-ustrojowych ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich. Podjęto także uchwałę o utworzeniu Instytutu Spółdzielczego, którego pomysłodawcą był Franciszek Stefczyk.

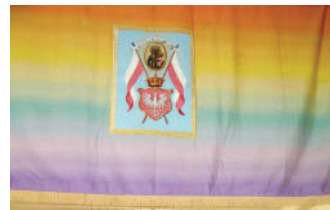
100 lat temu

■ **Międzynarodowy Związek Spółdzielczy proklamował Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości** obchodzony na całym świecie w każdą pierwszą sobotę lipca (w Polsce jest to dzień 1 lipca). Inicjatorami święta byli spółdzielcy z Wielkiej Brytanii i Francji, którzy dążyli do upowszechnienia haseł, wartości i idei ruchu spółdzielczego. Był to efekt radykalizacji nastrojów spowodowanej następstwami I wojny światowej. W Dzień

Spółdzielczości - podobnie jak w pierwszomajowe święto pracy - na całym świecie odbywały się manifestacje i wiece. Spółdzielcze święto bardzo szybko „zadomowiło” się w Polsce - pierwsze obchody zorganizowano już w 1925 roku. Miało ono jednak państwowy charakter. W tym okresie rosła w kraju liczba spółdzielni, a tym samym ich znaczenie gospodarcze. Uroczystości obchodzono więc przy dużym wsparciu i z udziałem przedstawicieli rządu oraz parlamentarzystów, którzy zachęcali środowiska spółdzielcze do organizowania obchodów. Po przemianach gospodarczych w 1995 roku, w

odpowiedzi na apel Zgromadzenia Ogólnego ONZ skierowany do Parlamentów i Państw członkowskich o upamiętnienie 100-lecia Międzynarodowego Związku Spółdzielczego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej proklamował 1 lipca Międzynarodowym Dniem Spółdzielczości.

■ **W 1923 r. prof. Charles Gide, wybitny teoretyk i działacz spółdzielczości przedstawił swój projekt flagi spółdzielczej.** Był to sztandar z barwami tęczy: siedem kolorów: czerwony, pomarańczowy, żółty, zielony, błękitny, niebieski, fioletowy. Miały one symbolizować jedność w różnorodności, moc światła, proces oświecenia społeczeństw i postęp, a kształt łuku to symbol bramy do lepszego świata. W odniesieniu do Międzynarodowego Związku Spółdzielczego miała ona symbolizować jego jedność przy zachowaniu pluralizmu i różnorodności organizacji spółdzielczych. Pierwszy raz flaga spółdzielcza została wykorzystana jako dekoracja podczas Wystawy Spółdzielczej w Gandawie w 1924 r. W 1925 r. została przyjęta przez Komitet Wykonawczy MZS, jednak nigdy stała się formalnie symbolem MZS. Podczas odbywającego się w dniach 1-5 listopada 2013 r. Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Kapsztadzie (RPA) zaprezentowano nowe logo organizacji, które zarazem powinno stać się symbolem spółdzielczości na świecie i marką spółdzielczych produktów.

■ **17-18 listopada 1923 r. odbył się w Warszawie I Kongres Spółdzielni Spożywców.** Poświęcony był konsolidacji ruchu spółdzielczego w Polsce. Romuald Mielczarski wygłosił referat *O zjednoczeniu ruchu*.

85 lat temu

■ **W 1938 r. Ignacy Solarz, twórca pierwszej w Polsce Spółdzielni Zdrowia w Markowej na Podkarpaciu opublikował książkę „Spółdzielnie Zdrowia”,** wydaną przez Bibliotekę Wiedzy Spółdzielczej, nakładem Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych RP. Zawarł tam analizę społecznego znaczenia zdrowia i higieny. Omówił rolę i zadania, jakie spółdzielczość ma do spełnienia w zakresie ochrony zdrowia.

■ **1 kwietnia 1938 r. rozpoczął działalność Związek Gospodarczy Spółdzielni Rolniczo-Handlowych.** Jego powstanie miało na celu konsolidację central spółdzielni rolniczo-handlowych oraz integrację działań gospodarczych spółdzielni.

70 lat temu

9 kwietnia 1953 r. w Gołąbkach koło Warszawy zmarł prezydent-spółdzienca, prof. Stanisław Wojciechowski. Staraniem KRS jego grobowiec został odrestaurowany, a w 2008 r., w „Domu pod Orłami” odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą wielkiemu prekursorowi spółdzielczości polskiej.

55 lat temu

W 1968 r. został założony Międzynarodowy Związek Raiffeisenowski (IRU) z siedzibą w Nuewied nad Renem. Powstał w celu propagowania myśli F. W. Raiffeisena.

50 lat temu

1 stycznia 1973 r. powołana została Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa-Książka-Ruch” będąca wówczas największym w Europie Środkowo-Wschodniej koncernem prasowym. □

Zmiana rozporządzenia Ministra Finansów

Składka na KRS wliczona w koszty uzyskania przychodu

W dniu 22 grudnia 2022 r. Minister Finansów wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia górnej granicy składek organizacji spółdzielczych na rzecz związków rewizyjnych i Krajowej Rady Spółdzielczej, zwiększając składkę z 30 do 55 zł, które w całości mogą zostać zaliczone do kosztów uzyskania przychodu.

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 29 grudnia 2022 r.

Poz. 2827

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW z dnia 22 grudnia 2022 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia górnej granicy składek organizacji spółdzielczych na rzecz związków rewizyjnych i Krajowej Rady Spółdzielczej

Na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 37 lit. a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2587, 2640 i 2745) zarządza się, co następuje:

- §1. W rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie określenia górnej granicy składek organizacji spółdzielczych na rzecz związków rewizyjnych i Krajowej Rady Spółdzielczej (Dz. U. poz. 290) w § 1 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „30 zł” zastępuje się wyrazami „55 zł”.
- §2. Przepis § 1 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia zmienianego w § 1, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, stosuje się po raz pierwszy do składek zaliczanych do kosztów uzyskania przychodów płaconych przez organizacje spółdzielcze na rzecz Krajowej Rady Spółdzielczej należnych za rok 2023.
- §3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Minister Finansów: M. Rzeczkowska

Wysokość składki, którą spółdzielnie zobowiązane są regulować do Krajowej Rady Spółdzielczej określana jest uchwałą Kongresu Spółdzielczości (art.266 ustawy Prawo spółdzielcze). W latach 1995-2012 obowiązywała składka, której wysokość została ustalona na I Kongresie Spółdzielczości (wynosiła ona 20 zł miesięcznie, a w przypadku, gdy przychody spółdzielni przekraczały 1 500 000 zł - maksymalnie 360 zł rocznie). Po 18 latach kwota składki uległa zwiększeniu uchwałą V Kongresu Spółdzielczości. Składkę tę w okresie 2013-2016 ustalono na kwotę 360 zł rocznie (miesięcznie 30 zł), o ile przychody spółdzielni nie przekroczyły 1 500 000 zł, zaś składka maksymalna wynosiła 480 zł rocznie. Od 1 stycznia 2017 r. uchwałą nr 13 VI Kongresu Spółdzielczości składkę tę na lata 2017-2020 określono w jednolitej wysokości 550 zł rocznie (wysokość składki jest nadal aktualna, ponieważ z uwagi na pandemię dotychczas nie odbył się VII Kongres Spółdzielczości).

Podwyższenie składki od 1 stycznia 2017 r. nastąpiło m.in. w związku z koniecznością zapewnienia realizacji zadań statutowych oraz kierunków rozwoju polskiej spółdzielczości określonych przez VI Kongres Spółdzielczości.

Zgodnie z danymi GUS (tabela *Rocznе wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950*) suma wskaźników inflacji za lata 1999 - 2021 wynosiła 66,8 proc.; zatem składka 360 zł po zastosowaniu wskaźników inflacji za te lata winna wynosić aktualnie co najmniej 600 zł rocznie, a po uwzględnieniu aktualnego wskaźnika inflacji - 660 zł czyli miesięcznie 55 zł. □

Korespondencja z Ministerstwem Finansów

Dalsze przedłużenie terminów sprawozdawczych

W piśmie przekazanym dyrektor Departamentu Efektywności Wydatków Publicznych i Rachunkowości Ministerstwa Finansów **Joannie Stachurze** prezes Zarządu KRS dr inż. **Mieczysław Grodzki** informuje, iż dalsze przedłużenie terminów wypełniania obowiązków na dokonanie niektórych czynności w zakresie rachunkowości w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru sprawozdań i informacji jest bardzo pożądane i zasadne.

W dniu 29 grudnia 2022 r. Krajowa Rada Spółdzielcza przekazała Ministerstwu Finansów informację na temat zasadności ewentualnego wydłużenia terminów na dokonanie niektórych czynności w zakresie rachunkowości wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań i informacji, na podstawie art.10zzh ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Wynika to przede wszystkim z:

- trwania stanu zagrożenia epidemicznego na terenie naszego kraju
- aktualnego wzrostu zachorowań na grypę oraz z powodu zakażenia wirusem RSV
- konieczności zatwierdzenia w 2023 r. rocznych sprawozdań finansowych za lata 2019 -2021 w jednostkach, w tym w szczególności w spółdzielniach mieszkaniowych, w których zwołanie walnego zgromadzenia członków było dotychczas niemożliwe (art.90 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 został uchylony z dniem 7 września 2022 r.).

Z mojej obserwacji oraz z informacji przekazywanych przez media, w naszym kraju, aktualnie w bardzo dużym tempie rośnie liczba osób chorujących na grypę lub zarażonych wirusem RSV, a szczyt zachorowań przewidywany jest na przełomie lutego i marca 2023 r. Z uwagi na objawy tych chorób (m.in. wysoka temperatura) absencja pracowników będzie nieunikniona. Z tego powodu zagrożone jest już w tym momencie sprawne przeprowadzenie i rozliczenie inwentaryzacji

rocznej składników majątku oraz wypełnienie tych czynności, których terminy przypadają w tych miesiącach.

Przedłużenie terminów, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 31 marca 2020 r. pozwoli na spokojne i prawidłowe wykonanie czynności w zakresie rachunkowości związanych ze sporządzeniem sprawozdania finansowego bez paniki o możliwość ewentualnego naruszenia przepisów ustawy o rachunkowości.

Bardzo istotne jest w tej sprawie to, że w styczniu - poza obowiązkami wynikającymi z ustawy o rachunkowości - nakładają się obowiązki w zakresie podatku PIT jako płatnika tj. sporządzanie informacji PIT -11 oraz rozliczeń rocznych płatnika i przekazanie ich urzędowi skarbowym. W przeważającej części jednostek obowiązki w zakresie zamknięcia roku obrotowego i sporządzenia sprawozdania finansowego oraz rozliczeń rocznych płatnika PIT wykonują te same osoby, bowiem w tych firmach nie funkcjonują wyodrębnione komórki kadrowe i księgowo, z uwagi na oszczędności lub brak możliwości finansowych przedsiębiorców.

Należy również zważyć na skumulowanie się w I półroczu 2023 r. obo-

wiązków związanych z organizacją i przeprowadzeniem walnych zgromadzeń członków spółdzielni mieszkaniowych za lata 2019 - 2021 r., którym z uwagi na art. 90 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, przesunięty został termin zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego na czas po odwołaniu stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego, a który to przepis został uchylony z dniem 7 września 2022 r.

O ostatecznym terminie zatwierdzenia tych sprawozdań informuje Ministerstwo Rozwoju i Technologii (...). Jeżeli w spółdzielni rok obrachunkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, to spółdzielnia taka obowiązana będzie przeprowadzić stacjonarne walne zgromadzenie do dnia 30 czerwca 2023 r., tj. w ciągu 6 miesięcy po upływie roku obrachunkowego

Reasumując, przedłużenie terminów, o którym mowa w piśmie jest uzasadnione i będzie ogromnym ułatwieniem w wykonywaniu obowiązków służb księgowych oraz kierowników jednostki. □

Odpowiedź „Gazety Wyborczej”

Redakcja „przyjęła do wiadomości...”

Krajowa Rada Spółdzielcza w dniu 28 grudnia ub.r. otrzymała odpowiedź redakcji „Gazety Wyborczej” na pismo z dnia 27 października ub.r. w sprawie artykułu „Działali jak spółdzielnia” („GW” 27.10.2022), w którym gang przestępczych kierowców „Ubera” i „Bolta” porównany został do spółdzielni (zob. „TP” nr 11/2022 s. 6).

Zastępca Redaktora Naczelnego „Gazety Wyborczej” Jarosław Kurski przekazał odpowiedź dopiero po kolejnym piśmie (wysłanym przez KRS w dniu 22 grudnia ub.r.) w którym przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego KRS, dr Jerzy Janowski, zwrócił uwagę, że w *dobrym tonie jest udzielić odpowiedzi na przesłane do Pana Redaktora krytyczne uwagi dotyczące artykułu prasowego zamieszczonego na łamach kierowanej przez Pana gazety. Odpowiedź w niewielkim stopniu odnosi się jednak do problemu upowszechniania negatywnych skojarzeń ze słowem „spółdzielnia”.* Redaktor Kurski pisze jedynie, że redakcja *nie jest w stanie odpowiadać na każdy list przychodzący do redakcji. Nie wynika to w żadnym razie z braku szacunku dla nadawców tych listów. Redakcja - co z przykrością trzeba odnotować - pracuje już w bardzo okrojonym składzie, a przy tym w większości w trybie zdalnym. Jednocześnie - co akurat odnotowuję tu z satysfakcją - redakcja wciąż otrzymuje setki listów od czytelników i osób (podmiotów) zainteresowanych treścią naszych publikacji. Wszystko to skutkuje brakiem fizycznych możliwości reakcji na każdy list, pochwałę czy krytykę.*

Przyjmujemy do wiadomości krytyczne uwagi Pana Przewodniczącego w odniesieniu do treści naszej publikacji, jak i braku odpowiedzi na list z 27.10.2022. Ponieważ nie było to wynikiem złej woli z naszej strony, pozostajemy w przekonaniu, iż nie wpłynęło to na Państwa opinie dotyczące „Gazety Wyborczej” i jej redakcji.

Czy spółdzielcom też pozostaje jedynie mieć nadzieje, że rozpowszechniane przez „Gazetę Wyborczą” treści kształtujące w społeczeństwie negatywne skojarzenia ze słowem „spółdzielnia” nie wpłyną na opinie dotyczące spółdzielczości? □

✓ **KRS wzięła udział w konsultacjach projektu Wytucznych szczegółowych dotyczących przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy dla interwencji I.11. Premie dla młodych rolników w ramach Planu Strategicznego dla wspólnej polityki rolnej na lata 2023–2027.** Będą one stanowić podstawę systemu realizacji PS WPR. Spółdzielcy zauważyli, że nie uwzględniono w nich udzielania pomocy przy zatrudnieniu w oparciu o deklarację członkowską, występującego w Rolniczych Spółdzielniach Producyjnych. Wystąpili więc o uzupełnienie tych zapisów.

Jak podkreślono, członkowie RSP nie posiadają świadectwa pracy lecz zaświadczenie o zatrudnieniu i są ubezpieczeni w ZUS. Prowadziło to w przeszłości do licznych problemów. Zatrudnienie w oparciu o deklarację członkowską zostało pominięte przy udzielaniu wsparcia w ramach Tarczy Finansowej PFR w 2020 r. W związku z tym zdecydowana większość RSP nie mogła także skorzystać z działania *Modernizacja Gospodarstw Rolnych (PROW 2014-2020)* z uwagi na prowadzenie przez rodziny rolnicze wspólnego gospodarstwa i przekroczenie limitów wielkości gospodarstw. Spółdzielnie te wykluczono także z premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej PROW 2014-2020 (wymagano ubezpieczenia w KRUS). □

Prezes Zarządu KRS podkreślił, że Plan Strategiczny WPR 2023-2027 dla Polski powinien znacznie szerzej uwzględniać spółdzielczość, co było zresztą już trzykrotnie zgłaszane w stanowiskach KRS do kolejnych wersji projektu PS WPR. Aby osiągnąć pozytywny efekt należy systemowo preferować spółdzielczość i rolników zrzeszonych w spółdzielniach, jak również przewidywać działania promujące spółdzielczość.

W programach rozwoju obszarów wiejskich od momentu wejścia Polski do Unii takiego wsparcia zabrakło, gdyż wspierało głównie rolników indywidualnych. Nie rozwiązało to problemów. Pomimo dokonanej modernizacji gospodarstw utrzymanie dochodowej produkcji rolnej jest dla rolników indywidualnych nadal trudne. Spółdzielnie pozwalają zmniejszyć te koszty poprzez wspólne zakupy środków produkcji, wspólne użytkowanie maszyn rolniczych oraz inwestycje. W krajach „starej Unii” istnieje przekonanie, że poza spółdzielnią rolnik ekonomicznie na rynku się nie utrzyma. Dlatego, w zależności od kraju, od 60 do 10 proc. rolników indywidualnych działa w spółdzielniach i czerpie z tego duże korzyści.

Mieczysław Grodzki podkreślił także, że Plan Strategiczny dla WPR dla Polski nie przewiduje w latach 2023-2027 wsparcia dla kluczowych sektorów polskiego rolnictwa takich jak: mleko i przetwory mleczne, wieprzowina, wołowina i cielęcina, zboża, nasiona roślin oleistych i drób. Sektory te stanowią ok. 90 proc. obrotów produktami rolnymi i przetwórstwa rolnego w Polsce. Zgodnie z Art. 66-68 *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej...*, wsparcie sektorowe wynosi corocznie do wysokości 6 proc. wartości produkcji sprzedanej uznanej organizacji producentów lub zrzeszenia OP, spółdzielni oraz grupy producentów. Objęcie wsparciem sektorowym wyłącznie obowiązkowych sektorów (tj. pszczerlarstwa i sektora owoców i warzyw) jest nieadekwatne do potrzeb polskiego rolnictwa i przetwórstwa oraz pozbawia je możliwości rozwoju. Efektem powyższego będzie:

- brak zwiększenia zorganizowania polskich rolników,
- nasilenie negatywnego oddziaływania na dochody rolników,
- pozbawienie corocznej możliwości uzyskiwania znaczącej pomocy przez polskie podmioty działające w sektorach rolnych i przetwórstwie rolnym, w tym spółdzielnie, a tym samym osłabienie ich pozycji konkurencyjnej,
- pozbawienie w/w podmiotów znaczą-

Prezes Zarządu KRS przedstawił postulaty spółdzielców

Spotkanie z Ministrem Rolnictwa

W dniu 12 stycznia 2023 r. prezes Zarządu KRS dr inż. Mieczysław Grodzki spotkał się z Wicepremierem Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi Henrykiem Kowalczykiem aby przedyskutować zasadnicze postulaty środowiska spółdzielni rolniczych i wiejskich. Minister zapowiedział, że dyskusja nad barierami dla rozwoju spółdzielczości oraz możliwościami poprawy dochodów rolników poprzez integrację w spółdzielniach będzie kontynuowana. Zgłoszone przez spółdzielców propozycje szczegółowych rozwiązań zostały przekazane do resortu rolnictwa już 13 stycznia br.

nych środków na działania dostosowawcze do zmieniających się warunków rynkowych i prawnych, w tym w zakresie ochrony klimatu i środowiska.

Parlament Europejski, Rada UE oraz Komisja Europejska wskazują uznane Organizacje Producentów i ich zrzeszenia jako docelowe formy działania rolników na rynku. Wsparcie sektorowe i rynkowe oraz inwestycyjne w ramach WPR UE 2023-2027 ukierunkowane jest na uznane OP i ich zrzeszenia działające na wszystkich istotnych rynkach rolnictwa i przetwórstwa rolnego. W Polsce, w której brakuje spółdzielni o statusie uznanych OP i ich zrzeszeń, przez co duża część pomocy trafia do rolników wyłącznie jako pomoc socjalna, na przetrwanie, bez poprawy ich pozycji na rynku. Skutkować to będzie gwałtownym spadkiem liczby gospodarstw, które jeszcze obecnie prowadzą produkcję rolną. Bardzo niski stopień zorganizowania rolników i brak spółdzielni o statusie organizacji producentów będzie w jeszcze większym stopniu generowało szereg problemów w polskim rolnictwie, w szczególności związanych ze spadkiem dochodów rolników. Jest to także jedna z głównych przyczyn zahamowania wymiany pokoleniowej w rolnictwie - w związku z brakiem przewidywalności prowadzenia produkcji rolnej.

Prezes Zarządu KRS zwrócił uwagę, że jak dotąd żadna z ubiegających się o status uznanej OP spółdzielni mleczarska nie uzyskała takiego statusu, z uwagi na przerost biurokracji i wymóg dostarczenia tysięcy danych o członkach spółdzielni i samej spółdzielni. Tym samym od 2023 r. polskie mleczarnie zostały wystawione na konkurencję z silnymi spółdzielniami

z Europy Zachodniej, które pobierać będą corocznie wsparcie sektorowe do 6 proc. wartości sprzedaży. Podobnie rzecz się ma ze spółdzielniami prowadzącymi skup trzody chlewnej, bydła mięsnego, zboża, rzepaku i drobiu - w tym także spółdzielcze grupy producentów rolnych.

Należy podkreślić, że członkami uznanej OP mogą być nie-rolnicy (do 20 proc. liczby członków), co daje duże możliwości wykorzystania potencjału gospodarczego i kapitału ludzkiego na wsi i stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy. Potrzebne są jednak uproszczenia i znaczące zmniejszenie biurokracji przy uzyskiwaniu statusu uznanej OP, z ukierunkowaniem na trwałość podmiotów.

Kolejnym istotnym zagadnieniem poruszone w czasie spotkania była nierówna pozycja spółdzielni w stosunku do zazwyczaj silnych kapitałowo spółek handlowych. Prezes Grodzki zaproponował następujące preferencje podatkowe:

- Zniesienie podwójnego opodatkowania: dochodu spółdzielni CIT i dochodu członków PIT. W krajach UE występują rozwiązania, które eliminują podwójne opodatkowanie tj. CIT od dochodu spółdzielni i jednocześnie PIT płacony przez członków w wyniku podziału nadwyżki bilansowej.
- Zwolnienie z podatku od nieruchomości budynków i budowli lub ich części oraz gruntów stanowiących własność albo będące w wieczystym użytkowaniu lub oddane do użytkowania spółdzielni (np. najem), wykorzystywanych na działalność statutową spółdzielni będących mikro lub małymi przedsiębiorstwami.
- Zwolnienie z podatku dochodowego spółdzielni (będącej mikro lub małym przedsiębiorstwem), która w ciągu 3 lat obrotowych przeznaczy dochód na rozwój działalności. W przypadku średnich przedsiębiorstw - zwolnienie z połowy podatku od dochodu spółdzielni przy zachowaniu powyższego warunku. □

Dziękując za wprowadzenie do ustawy o OZE pozytywnych zmian w zakresie warunków funkcjonowania spółdzielni energetycznych - w tym uzyskiwania statusu spółdzielni energetycznej - prezes Zarządu KRS dr inż. Mieczysław Grodzki zaproponował następujące rozwiązania:

- doprecyzowanie zapisów ustawy, aby status spółdzielni energetycznej mogły uzyskiwać nie tylko nowo tworzone spółdzielnie energetyczne (których w rejestrze prowadzonym przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jest zaledwie 3 w całym kraju), ale także już działające spółdzielnie - co jest przy obecnych zapisach kwestią interpretacji,
- zniesienie ograniczeń zawartych w ustawie w zakresie obszarów na których spółdzielnie energetyczne mogą działać (obecny zapis w ustawie: *Spółdzielnie mogą działać na terenie gminy wiejskiej i miejsko-wiejskiej, lub 3 takich gmin bezpośrednio ze sobą sąsiadujących*). Potrzebne jest umożliwienie uzyskania np. spółdzielniom mleczarskim, które mają często członków z danego regionu (kilku województw) lub co także występuje - ze znacznych obszarów kraju - statusu spółdzielni energetycznej, gdy rozliczenia realizowane są przez jednego sprzedawcę na podstawie umowy kompleksowej zawartej z każdym odbiorcą energii elektrycznej danej spółdzielni energetycznej,
- zmniejszenie progu parametrów dla instalacji OZE spółdzielni energetycznej i jej członków tj. łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej wszystkich instalacji odnawialnego źródła energii, umożliwiających pokrycie w ciągu roku nie mniej niż - wnioskujemy o zmniejszenie

Warunki dla rozwoju spółdzielni energetycznych

Co proponujemy w ustawie o OZE

Zespół ekspertów Pełnomocnika Rządu ds. Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich w resorcie rolnictwa pod koniec grudnia ub.r. przedstawił kompleksową propozycję zmian w ustawie o OZE w zakresie spółdzielni energetycznych. W dniu 13 stycznia 2023 r. Krajowa Rada Spółdzielcza przekazała swoje stanowisko w tej sprawie na ręce Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

z 70% do 40% - potrzeb własnych spółdzielni energetycznej i jej członków, przez okres pierwszych 5 lat działania spółdzielni licząc od dnia uzyskania statusu spółdzielni energetycznej, w którym to 5-letnim okresie przejściowym spółdzielnia uzyskiwałaby parametry w/w instalacji co najmniej 70% wymagane obecnie. Dla dużej części inicjatyw powołania spółdzielni energetycznej lub uzyskania statusu spółdzielni energetycznej obecnie wymagany próg jest dużą barierą ograniczającą (kosztową), zrealizowania instalacji OZE w takim wymiarze już na starcie rejestrowania spółdzielni energetycznej, co ma kluczowe znaczenie utrudniające podejmowanie działalności jako spółdzielnia energetyczna,

- umożliwienie korzystania z zapisów tej ustawy przez spółdzielnie mieszkaniowe, które są głównie w miastach (blisko 100%), celem zapewnienia spółdzielni i jej członkom energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł energii, po znacznie niższych kosztach. Jest to szczególnie istotne po tak dużym wzroście cen energii, ciepła i gazu,

- w przypadku spółdzielni mleczarskich i spółdzielni mieszkaniowych zniesienie ustawowego ograniczenia liczby członków spółdzielni energetycznej do 1000,
- umożliwienie sprzedaży nadwyżek energii elektrycznej, ciepła, biogazu, biogazu rolniczego i biometanu, wytworzonych w instalacja OZE spółdzielni i jej członków - przy uwzględnieniu kosztów manipulacyjnych dokonania rozliczeń w/w sprzedaży nadwyżek. Obecnie spółdzielnia może w/w nośniki wytwarzać wyłącznie na własne potrzeby i swoich członków.

Mamy nadzieję na przyjęcie proponowanych uzupełnień, które wraz z już procedowanymi zmianami mogą stać się kluczowe, dla uzyskania pozytywnych efektów i faktycznego rejestrowania się i działania spółdzielni energetycznych. Dotychczas, mimo upływu kilku lat, w rejestrze figurują jedynie 3 spółdzielnie energetyczne. Wdrożenie proponowanych rozwiązań sprzyjać będzie pozyskiwaniu czystej energii i ciepła, ochronie klimatu oraz zmniejszeniu dużych opłat nakładanych na Polskę w związku z ilością wytwarzanego CO₂. □

Współpraca między spółdzielniami

nowa zakładka na stronie internetowej KRS

Krajowa Rada Spółdzielcza, realizując szóstą zasadę Deklaracji Tożsamości Spółdzielczej, pragnie zainicjować współpracę spółdzielni w ramach nowej zakładki na swojej stronie internetowej. Chcemy stworzyć miejsce, w którym spółdzielnie będą mogły:

- zaprezentować zakres swoich usług, towarów i produktów w celu zaoferowania ich innym organizacjom spółdzielczym i potencjalnego zawarcia nowych znajomości handlowych, zdobycia nowych kontaktów;
- podzielić się doświadczeniami, osiągnięciami i dobrymi praktykami - sukcesy spółdzielni warto nagłaśniać, by inne podmioty spółdzielcze mogły czerpać z tych doświadczeń.

Zapraszamy spółdzielnie do przesyłania informacji na powyższe tematy na adres:

wspolpraca@krs.com.pl

Ważne postulaty dotyczące rolnictwa

W połowie listopada 2022 roku rozpoczęły się konsultacje publiczne projektu ustawy o Planie Strategicznym dla wspólnej polityki rolnej (druk UC 137), który ma stworzyć podstawy prawne dla realizacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. W dniu 29 grudnia u.br. Krajowa Rada Spółdzielcza - po konsultacjach ze spółdzielczymi związkami rewizyjnymi - przekazała swoje uwagi dotyczące tego projektu.

W piśmie skierowanym do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Henryka Kowalczyka, Prezes Zarządu KRS dr inż. Mieczysław Grodzki zgłosił następujące propozycje:

1) *W art. 17 proponujemy uzupełnienie zapisu o możliwość składania również korespondencji z ARiMR w wersji papierowej. Wydłużenie o kolejny rok takiego rozwiązania, wydaje się potrzebne dla rolników nie dysponujących sprzętem komputerowym lub nie mających umiejętności, aby składać korespondencję wyłącznie w wersji elektronicznej. Poza tym jest jeszcze znaczna część terenów o słabszej infrastrukturze sieci teleinformatycznych. Dodatkowym argumentem są występujące w dalszym ciągu problemy z uzyskaniem pełnej sprawności działania systemu teleinformatycznego ARiMR (zawieszanie się systemu oraz spowolnienia systemu w toku obsługi pomocy „suszowej” potwierdzone poprzez dwukrotne przedłużenia terminu składania wniosków. Umożliwienie równoległe korespondencji papierowej jest szczególnie ważne w takim zakresie jak: składanie korekty po wezwaniu o uzupełnienie braków, składanie odwołań od decyzji, itp. Duża część rolników bowiem nie ma aktywnych kont poczty elektronicznej oraz nie ma nawyku bieżącego sprawdzania poczty przychodzącej.*

Jednocześnie proponowana w przedmiotowym projekcie ustawy zmiana ustawy o ARiMR wprowadza stan domniemania dostarczenia korespondencji (art. 129 - zmiana art. 10 c ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o ARiMR - ust. 4 pkt. 7 lit. b), jest w naszej ocenie zbyt daleko idącym rozwiązaniem, biorąc pod uwagę obecny stan przygotowania do wdrożenia takiego rozwiązania.

Wprowadzenie w/w rozwiązań w zakresie stosowania wyłącznie drogi elektronicznej, winno być poprzedzone kampanią informacyjno-edukacyjną, z uwzględnieniem informacji o skutkach prawnych.

2) *W art. 27 umożliwiono dla spółdzielni produkcyjnych płatność redystrybucyjną z uwzględnieniem ilości członków spółdzielni - dotyczy członków z wkładem gruntowym. W planie strategicznym WPR na lata 2023-2027 zatwierdzonym przez KE w dniu 31 sierpnia br. nie ma ograniczenia wyłącznie do członków z wkładem gruntowym. Mając powyższe na uwadze, proponujemy rozwiązanie uwzględniające wszystkich członków pracujących w spółdzielni.*

3) *W odniesieniu do art. 29 ust. 3 pkt. 1 lit. b oraz pkt 2 lit. b, KRS pozytywnie opiniuje zmianę dotyczącą obniżenia wymogu ilości bydła domowego dla wybranych województw do 1 sztuki.*

4) *W art. 29 ust. 4 i 5 KRS proponuje zwiększenie ilości bydła objętej płatnością z 20 do 30 sztuk (proponujemy rozwiązanie analogiczne również dla krów). Jednocześnie płatność dodatkowa dla hodowców bydła jest ograniczona do 20 sztuk na jedno gospodarstwo, nie uwzględnia sytuacji rolniczych spółdzielni produkcyj-*

nych tj. brak jest uwzględnienia ilości członków zrzeszonych w spółdzielni prowadzącej 1 gospodarstwo. Proponujemy, aby ww. ilości dotyczyły każdego członka RSP.

5) *W art. 36 KRS pozytywnie opiniuje płatności dobrostanowe, w szczególności do gatunków bydło domowe.*

6) *W art. 50 ust. 6 wnioskujemy o skreślenie wyrażenia „Nie stosuje się działu IV a Kodeksu postępowania administracyjnego”. W przypadku braku wykreślenia ww. wyrażenia, rolnicy, przedsiębiorcy sektora rolno-spożywczego, w tym spółdzielnie stracą możliwość zastosowania wobec nich pozytywnych uregulowań wprowadzonych w 2017 r., m.in. w zakresie możliwości stosowania ulg w nakładaniu i egzekwowaniu kar; np. odraczania terminów oraz umarzania części lub całości kary (art. 189 Kpa).*

7) *W art. 58 ust. 1 wnioskujemy o rezygnację z proponowanego nakładania na wnioskodawcę płatności bezpośrednich nowego obowiązku tj. konieczności wskazania wszystkich gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów niewykorzystywanych do celów rolniczych, będących w jego posiadaniu wraz z podaniem ich powierzchni i położenia. Niewskazanie ww. danych do gruntów nierolniczych skutkować może nałożeniem kary, pomimo, że rolnik nie wnioskuje o dopłaty bezpośrednie do tych gruntów. Nieuwzględnienie ww. propozycji w praktyce spowodować może ograniczenie składania wniosków przez rolników posiadających małe ilości zwierząt, np. 1 szt. krowy mlecznej, co przyczyni się do spadku produkcji mleka.*

8) *W art. 80 po wyrażeniu „skarg i wniosków” proponujemy dodanie wyrażenia „przepisów Działu IV a Kpa”.*

9) *Odnosnie art. 129 dotyczącego zmiany art. 29 ustawy o ARiMR wnioskujemy o odstąpienie od wprowadzania zmian w zakresie egzekucji należności przez ARiMR - wprowadzenie wyłącznie administracyjnego trybu ustalania i dochodzenia należności, w tym do pomocy przyznanej w drodze zawarcia umowy o przyznaniu pomocy. Ocenie*

w przypadku zawarcia ww. umowy (tj. umowy cywilnoprawnej) jest stosowany tryb cywilny. Tryb cywilny ma szersze możliwości obrony interesów rolników i przedsiębiorców, w tym spółdzielni, w przypadku uchybień lub niezasadnych rozstrzygnięć wydanych przez ARiMR, w stosunku do trybu administracyjnego. Potwierdza to 20 letnia praktyka stosowania trybu cywilnego przez ARiMR. Podnoszone w uzasadnieniu do projektu ustawy ewentualne korzyści z przyspieszenia postępowania, wiążą się ze znacznym ograniczeniem dotychczasowych środków obrony interesów beneficjentów.

10) Przedmiotowy projekt Ustawy o Planie Strategicznym dla wspólnej polityki rolnej nie uwzględnia Art. 66 - 68 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia

planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (...) w zakresie dotyczącym wsparcia sektorowego na rynku mleka i przetworów mlecznych, wieprzowiny, wołowiny i baraniny, zbóż, oleistych, drobiu - przewidzianego dla organizacji producentów i ich zrzeszeń, spółdzielni oraz grup producentów (w znaczeniu szerszym niż tylko grupy producentów rolnych). Brak jest w projekcie ustawy definicji oraz regulacji w tym zakresie, co przeczy zapisom w/w rozporządzenia wskazującym, że w okresie przejściowym do końca 2027 o wsparcie sektorowe do wysokości 6% wartości produkcji sprzedanej mogą wnioskować wszystkie w/w podmioty. Osłabia to pozycję konkurencyjną polskich podmiotów, w tym spółdzielni. **Brak w ustawie i samym dokumencie planu strategicznego zapisów w zakresie wsparcia sektorowego spowoduje, że ucierpi**

na tym wiele polskich podmiotów, w tym spółdzielni rolniczych oraz z sektora rolno-spożywczego, a pierwszymi podmiotami, które bardzo negatywnie to odczują będą spółdzielnie mleczarskie. Wytworzy się bowiem duża nierównowaga konkurencyjna między podmiotami z krajów Europy Zachodniej a podmiotami z Polski. Dlatego też wnioskujemy o uzupełnienie ustawy a następnie planu strategicznego o wsparcie sektorowe na w/w rynkach rolnych, które są kluczowe dla rolnictwa polskiego.

Krajowa Rada Spółdzielcza popiera stanowisko Krajowego Związku Spółdzielni Mleczarskich Związku Rewizyjnego do przedmiotowego projektu ustawy.

dr inż. Mieczysław Grodzki
Prezes Zarządu
Krajowej Rady Spółdzielczej

Spółdzielcy zwrócili uwagę na **brak w przedmiotowym projekcie** wytycznych (...) oraz samym dokumencie Planu Strategicznego WPR 2023-2027 **zapisów dotyczących możliwości wsparcia** przewidzianego w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającym przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (...), w szczególności wskazanych w Art. 66-68, **w zakresie wsparcia sektorowego m.in. na rynku mleka i przetworów mlecznych, wieprzowiny, wołowiny i cielęciny, zbóż, nasion roślin oleistych, drobiu.**

Spółdzielcy podkreślają, że **objęcie wsparciem sektorowym wyłącznie obowiązkowych sektorów tj. sektora pszczołarstwa oraz sektora owoców i warzyw - jest nieadekwatne do potrzeb polskiego rolnictwa i przetwórstwa oraz pozbawia pominięte sektory znaczących możliwości pomocy na ich rozwój.**

Wsparcie sektorowe jest **kluczowym rodzajem wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej na lata 2023-2027 w zakresie działania na rynku podmiotów skupujących produkty rolne oraz przetwarzających produkty rolne.**

Pomoc unijna na lata 2023-2027 została poszerzona o wsparcie sektorowe dla wszystkich istotnych sektorów rolnictwa UE. Wsparcie sektorowe wynosi rocznie do wysokości 6% wartości produkcji sprzedanej. Przewidziane jest dla organizacji producentów i ich zrzeszeń (którymi w krajach Zachodniej Europy są głównie spółdzielnie I i II stopnia zorganizowania rolników), ale w okresie przejściowym do

Kluczowe sektory wykluczone

Wytyczne dla realizacji PS WPR

W dniu 10 stycznia br. Krajowa Rada Spółdzielcza przekazała wiceministrowi rolnictwa Ryszardowi Bartosikowi uwagi do projektów wytycznych dotyczących pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027.

Wytyczne te - obok postanowień PS WPR, obowiązujących przepisów prawa i regulaminów naborów wniosków o przyznanie pomocy - będą stanowić podstawę systemu realizacji PS WPR.

końca 2027 roku pomoc ta jest dostępna również dla spółdzielni oraz grup producentów (w znaczeniu szerszym niż tylko grupy producentów rolnych).

Podmioty te, w przypadku otrzymywania wsparcia, w okresie przejściowym są zobowiązane do uzyskania statusu uznanej organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów, co zostało określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115, w szczególności w Art. 66 - 68. Są to znaczące środki rozwojowe, pozwalające realizować niezbędne zadania w zakresie utrzymania konkurencyjności, dostosowania do wymagań rynkowych oraz oczekiwania konsumentów, lub wynikające z potrzeby dostosowania działalności do wymogów ochrony środowiska i klimatu, pozyskiwania tańszej, czystej energii, itp.

Brak tego wsparcia pozbawia corocznej możliwości uzyskiwania znaczącej pomocy przez polskie podmioty działające w sektorach rolnych i przetwórstwie rolnym,

w tym spółdzielnie. Osłabi to ich pozycję konkurencyjną oraz możliwości dostosowawcze do zmieniających się warunków rynkowych i prawnych, a także oddziaływać będzie negatywnie na dochody rolników. Jest to szczególnie ważne biorąc pod uwagę dane Komisji Europejskiej o zmniejszeniu się liczby gospodarstw w UE w latach 2010-2020 z 12 mln gospodarstw do 9 mln gospodarstw.

Ponadto skutkiem braku w wytycznych i samym dokumencie Planu Strategicznego zapisów w zakresie wsparcia sektorowego będzie duża nierównowaga konkurencyjna między podmiotami polskimi a podmiotami z krajów Europy Zachodniej.

Dlatego też niezbędne jest uzupełnienie wytycznych podstawowych i Planu Strategicznego WPR 2023-2027 dla Polski o wsparcie sektorowe na w/w rynkach rolnych, które są kluczowe dla rolnictwa polskiego - stanowią ok. 90% obrotów produktami rolnymi i przetwórstwa rolnego w Polsce. □

Rząd chce pobudzić rozwój spółdzielni energetycznych

Nowy program „Energia dla wsi”

25 stycznia br. rusza program „Energia dla wsi”, w ramach którego o dofinansowanie na instalacje OZE ubiegać będą mogli się rolnicy i spółdzielnie energetyczne. Wnioskujący mogą ubiegać się o dopłatę o maksymalnej wartości nawet 20 mln zł.

Założenia programu zostały przedstawione na wspólnej konferencji Wiceministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi **Henryka Kowalczyka** i Minister Klimatu i Środowiska **Anny Moskwy**. Podkreślili, że decyzja o jego uruchomieniu ma związek z wydarzeniami ostatniego roku i jest elementem strategii wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa. Dzięki znacznym środkom (budżet programu to miliard złotych) rząd chce pobudzić inicjatywy w zakresie transformacji energetycznej na obszarach wiejskich.

Wsparcie w ramach „Energii dla wsi” może zostać wypłacone w formie dotacji lub pożyczki. Wnioskujący o dotacje może ubiegać się o dopłatę o maksymalnej wartości 20 mln zł, a w przypadku starających się o pożyczkę - kwota maksymalna wynosi 25 mln zł. Dofinansowanie będzie pochodzić z Funduszu Modernizacyjnego.

Ze wsparcia programu mogą skorzystać także spółdzielnie różnych branż, które uzyskają status spółdzielni energetycznej. Realizuje to jeden z głównych postulatów Krajowej Rady Spółdzielczej w zakresie warunków działania tych spółdzielni w Polsce.

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi do 28 grudnia ubr. pracował zespół ekspertów Pełnomocnika Rządu ds. Transformacji Energetycznej Obszarów

Wiejskich, którego zadaniem było wypracowanie propozycji dla nowelizacji ustawy o OZE (UC 99), przygotowanej przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Dotyczą one m.in. doprecyzowania definicji legalnej spółdzielni energetycznej i przedmiotu jej działalności, zniesienia biurokracji, doprecyzowania zasad umów, rozliczeń itp.

Mimo pozytywnych zmian w nowelizacji ustawy o OZE w zakresie spółdzielni energetycznych istnieje jeszcze kilka ograniczeń m.in. ograniczenia obszarowe wskazane w art. 38e Ustawy o OZE (prowadzenie działalności na obszarze gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej w rozumieniu przepisów o statystyce publicznej lub na obszarze nie więcej niż 3 tego rodzaju gmin bezpośrednio sąsiadujących ze sobą). Krajowa Rada Spółdzielcza zabiega o zniesienie tych ograniczeń. □

✓ 5 stycznia br. w restauracji „Stylowa” odbyło się spotkanie noworoczne „Społem” PSS w Białej Podlaskiej z udziałem prezesa KZRSS „Społem” Ryszarda Jaśkowskiego. Prezes Zarządu Eugeniusz Mazur podziękował kadrcie kierowniczej i wszystkim pracownikom za zaangażowanie i włożony trud, a także Radzie Nadzorczej za gospodarski nadzór i tworzenie dobrej atmosfery w Spółdzielni. „Społem” PSS Biała

Podlaska zatrudnia obecnie 209 osób i ma 295 członków. Prezes Mazur przedstawił wyniki finansowe za ubiegły rok informując, że sklepy spożywcze sprzedały towary na kwotę blisko 54 mln 250 tys. zł brutto, czyli o 11,5 proc. więcej niż w roku 2021. Lepsze o ponad 10 proc. wyniki zanotował też Spółdzielczy Dom Handlowy „Sawko”. Rekordzistką jest jednak Restauracja „Stylowa”, która w sprzedaży gastronomicznej uzyskała wynik wyższy o 98 proc. w stosunku do roku poprzedniego i wykonała 172,3 proc. planu (w okresie pandemii działalność gastronomiczna Spółdzielni była znacznie ograniczona). Wyprodukowano i sprzedano więcej pieczywa i ciastek - wartość sprzedaży całej produkcji była wyższa o 25,6 proc. Pozwoliło to Spółdzielni poczynić planowe inwestycje i remonty. □

Kalendarium:

✓ 4-7 stycznia - XII Konferencja Mleczarstwa Polskiego „Euromlecz 2023”. Klinika Uzdrawiskowa „Pod Tężniami” im. Jana Pawła II w Ciechocinku.

✓ 12 stycznia - Otwarcie wystawy „Jesteśmy Polakami - Związek Polaków w Niemczech” poświęconej m.in. działalności księdza-spółdzielcy Bolesława Domańskiego. Instytut Polski w Berlinie.

✓ 18 stycznia - Konferencja w sprawie rozpoczęcia programu „Energia dla wsi” dedykowanego spółdzielniom energetycznym. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

✓ 20 stycznia - Szkolenie „Zmiany w obowiązkach płatnika PIT - kalkulacja wynagrodzeń w 2023 roku”. Organizator: KZR RSP

✓ 26 stycznia - Jubileuszowa Gała z okazji 65-lecia działalności Spółdzielni Mieszkaniowej „Budowlani” w Bydgoszczy. Dom Kultury „Modraczek”, początek godz. 13.00.

✓ Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych RP uchwałą Rady Nadzorczej z 14 grudnia 2022 r. zrzucił na z członkostwa zarówno w Międzynarodowym Związku Spółdzielczym, jak i w głównej europejskiej organizacji spółdzielczej *Cooperatives Europe*. Decyzja ma związek z brakiem decyzji tych organizacji o wykluczeniu z ich struktur organizacji spółdzielczych z Rosji i Białorusi jako reakcji na działania wojenne tych krajów przeciwko Ukrainie. 20 grudnia ubr. informacja o podjętej decyzji została przekazana do sekretariatu MZS z obszernym uzasadnieniem. Władze Związku podkreślają w nim, że ustawowe zadanie reprezentowania zrzeszonych spółdzielni za granicą nadal będzie realizowane poprzez aktywność na forum międzynarodowym i zachowanie członkostwa w *Housing Europe*. Związek nie wyklucza ewentualnego powrotu do członkostwa w MZS i *Cooperatives Europe*, jednak uzależnione to będzie od podjęcia przez te organizacje zdecydowanej reakcji wobec agresji Rosji i Białorusi na Ukrainie, w tym wykluczenia spółdzielców z Rosji i Białorusi. - Ubolewamy, że zmuszeni zostaliśmy do podjęcia tak drastycznej decyzji wobec wieloletniego członkostwa Związku w MZS i *Cooperatives Europe* - podkreśla dr Jerzy Jankowski, prezes Zarządu ZRSM RP - natomiast będąc wiernym spółdzielczym wartościom nie możemy akceptować sytuacji, w której tzw. poprawność polityczna jest ważniejsza niż zbrodnie ludobójstwa dokonywane na naszych ukraińskich braciach i siostrach. □

Konferencja mleczarstwa polskiego

„Euromlecz” w Ciechocinku

W dniach 4-7 stycznia 2023 r. w spółdzielczej Klinice Uzdrawiskowej „Pod Tężniami” im. Jana Pawła II w Ciechocinku odbywała się XII Konferencja Mleczarstwa Polskiego „Euromlecz 2023”. Honorowy patronat nad tym wydarzeniem objął Wicepremier Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Henryk Kowalczyk, patronami był także Kujawsko-Pomorski Urząd Marszałkowski i Spółdzielnia Mleczarska „Mlekolp”.

W konferencji uczestniczyło ok. 200 osób - przedstawiciele spółdzielni i organizacji związanych z mleczarstwem, parlamentarzyści, politycy oraz przedstawiciele świata nauki. Obecni byli m.in. poseł **Jan Krzysztof Ardanowski** (PiS), przewodniczący rady ds. rolnictwa i obszarów wiejskich przy Prezydencie RP; senatorowie **Ryszard Bober** (PSL) i **Józef Łyczak** (PiS); wicewojewoda kujawsko-pomorski **Józef Ramlau**. Licznie zgromadzonych spółdzielców reprezentowali **dr inż. Mieczysław Grodzki** prezes Zarządu Krajowej Rady Spółdzielczej oraz **Waldemar Broś**, prezes Zarządu Krajowego Związku Spółdzielni Mleczarskich. W prezydium Konferencji, obok prezesa Zarządu Kliniki Uzdrawiskowej „Pod Tężniami” **Wiktora Kolbowicza**, zasiedli **dr hab. inż. Zygmunt Zander**, prof. nadzw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i oraz **prof. dr hab. Włodzimierz Bednarski** z tejże uczelni.

W swoim wystąpieniu **Jan Krzysztof Ardanowski** zwrócił uwagę na niebezpieczne tendencje związane z bieżącą polityką Unii Europejskiej, które mogą mieć negatywny wpływ na rozwój rolnictwa. Wspólna Polityka Rolna podlega, jego zdaniem, znacznemu wpływowi ideologii środowisk lewicowych i ruchów ekologicznych, które dążą do wyeliminowania lub znacznego ograniczenia pewnych gałęzi rolnictwa. Hodowla bydła jest np. traktowana jako zagrożenie dla świata, gdyż ma wpływać na globalne ocieplenie. Także mleko dyskretuje się jako wartościową i zdrową żywność. Środowiska głoszące takie poglądy nie uwzględniają przy tym narastającego problemu głodu, który coraz dotkliwiej uderza w państwa afrykańskie po zerwaniu łańcucha dostaw w związku z wojną na Ukrainie. Pomysły

te są coraz wyraźniej obecne w założeniach Wspólnej Polityki Rolnej. - Jeszcze na etapie tworzenia Krajowego Planu Strategicznego staraliśmy się przystosować założenia europejskie do naszych warunków funkcjonowania - podkreślił. - Pierwsza wersja starała się pogodzić „ogień z wodą” jednakże Komisja Europejska zgłosiła do tego projektu aż 342 uwagi, przez co powstał dokument niespójny, zawierający rozwiązania zagrażające m.in. rozwojowi mleczarstwa. Teraz nie ma winnych, a Komisja mówi że „to nie jest jej pomysł”. Nowy Plan Strategiczny, który właśnie wchodzi w życie, w wielu przypadkach będzie nieszczyściem dla rolników - podkreślił **Jan Krzysztof Ardanowski**. - Już zwraca się uwagę na nierealistyczne wymogi dotyczące np. struktury zasiewów.

Przemawia Jan Krzysztof Ardanowski (fot. facebook „Pod Tężniami”)

- Ograniczenia środowiskowe spowodują, że w Europie będzie produkowane mniej o 20 mln ton mleka - mówił **prof. dr hab. Andrzej Babuchowski**, prezes Zarządu Instytutu Innowacji Przemysłu Mleczarskiego Sp. z o.o. w Mrągowie, który w swoim referacie przedstawił aktualne informacje o globalnej sytuacji na rynku mleka. Podkreślił, że w mleczarstwie wiele zależy od możliwości wdrożenia nowych technologii, a mimo że pol-

scy producenci mleka należą do najlepiej wykształconych w Europie, to rolnicy nie zawsze mają ochotę na nowości, uważając że są zbyt drogie i kłopotliwe.

Prezes Zarządu KRS **dr inż. Mieczysław Grodzki** przedstawił historię ruchu spółdzielczego i jego poszczególnych branż, a także zadania Krajowej Rady Spółdzielczej oraz jej aktualne postulaty w zakresie poprawy warunków funkcjonowania spółdzielni rolniczych i dostępu do środków UE. Zwrócił uwagę na dysproporcje pomiędzy stanem samoorganizacji rolników w krajach Europy Zachodniej oraz w Polsce, gdzie wciąż promuje się i dodaje gospodarstwa indywidualne. Natomiast próby tworzenia nowych rodzajów zrzeszeń tj. spółdzielni rolników, spółdzielni energetycznych czy też uznanych organizacji producentów nie przynoszą efektów m.in. wskutek nadmiernej, drobiazgowej biurokracji i bardzo restrykcyjnych wymogów. Skutkiem jest niewielka konkurencyjność polskiego rolnictwa.

Przemawia dr inż. Mieczysław Grodzki (fot. facebook „Pod Tężniami”)

O sytuacji na globalnym oraz krajowym rynku mleka mówił prezes KZSMI **Waldemar Broś**. Stwierdził, że od połowy 2021 r. obserwuje się znaczny wzrost koniunktury na rynku mleczarskim związany ze wzrostem cen. W lipcu 2021 r. rolnicy otrzymywali średnio za litr mleka 1,49 zł, natomiast w listopadzie 2022 r. cena ta wzrosła do 2.70 zł. Zyski dostawców były więc o 80 proc. większe. - Nie znam innej branży działającej w oparciu o surowce rolne, w której dostawcy osiągnęliby tak spektakularne przychody z tytułu dostarczanego surowca - podkreślił prezes **Waldemar Broś**. □

Przemawia Waldemar Broś (fot. „Pod Tężniami”)

Światowy Monitor Spółdzielczy 2022

W przygotowaniu obecnej edycji po raz pierwszy brał również udział Międzynarodowy Think Tank Przedsiębiorczości Spółdzielczej (ICETT). Wśród tych 300 największych było 168 spółdzielni europejskich, 91 z obu Ameryk i 41 z regionu Azji i Oceanu Spokojnego; z regionu afrykańskiego nie było, podobnie jak w ubiegłych latach żadnej. 33,7 proc. stanowią pośród nich spółdzielnie ubezpieczeniowe (łącznie z TUW), niemal tyle samo (33,3 proc.) jest rolno-żywnościowych i rybackich, 19,7 proc. to spółdzielnie handlowe, 8,7 proc. banki spółdzielcze i spółdzielnie usług finansowych, 3 proc. spółdzielnie pracy (usług komunalnych i przemysłowe), 1 proc. spółdzielnie edukacyjne, zdrowia i opiekuńcze oraz 0,7 proc. prowadzące pozostałą działalność, w tym mieszkaniowe. Łączne obroty wszystkich tych spółdzielni wyniosły 2.170,99 mld USD (minimalnie mniej niż rok wcześniej). Nieco się też zmienił ranking w ciągu tych 12 miesięcy, choć pierwsze miejsce pozostało niezagrożone. Czołówka wygląda obecnie następująco:

1. **Groupe Crédit Agricole** (Francja - bankowość spółdzielcza, 88,97 mld dolarów rocznych obrotów),
2. **REWE Group** (Niemcy - spółdzielczość handlowa, 77,93 mld dolarów),
3. **Bundesverband der Deutschen Volksbanken und Raiffeisenbanken BVR** (Niemcy bankowość, 58,02 mld dolarów),
4. **Krajowa Federacja Spółdzielczych Stowarzyszeń Rolniczych ZEN-NOH** (Japonia - spółdzielczość rolnicza, 57,69 mld dolarów),
5. **ACDLEC - E.Leclerc** (Francja - spółdzielczość handlowa, 54,83 mld dolarów),
6. **Groupe BPCE** (Francja - bankowość, 54,53 mld dolarów),
7. **Nippon Life** (Japonia - ubezpieczenia wzajemne, 48,61 mld dolarów),
8. **Talanx Group** (Niemcy - ubezpieczenia wzajemne, 46,95 mld dolarów),
9. **Krajowa Federacja Spółdzielni Rolniczych Nonghyup-NACF** (Korea - rolnictwo, 44,81 mld USD),
10. **Edeka Zentrale** (Niemcy - spółdzielczość handlowa, 44,27 mld dolarów),

W pierwszej dziesiątce miejsce straciła francuska **Groupe Crédit Mutuel** (bankowość - ale spadła tylko na 11. pozycję) i amerykańska **State Farm** (ubezpieczenia wzajemne, obecnie na 12. miejscu). Powróciła do niej po rocznej nieobecności koreańska NACF i niemiecka Edeka.

W dniu 1 grudnia 2022 roku udostępniona została jedenasta już edycja „Światowego Monitora Spółdzielczego” - rankingu 300 największych spółdzielni na świecie opracowywanego dorocznie wspólnie przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy i EURICSE (Europejski Instytut Badawczy Gospodarki Spółdzielczej i Społecznej w Trydencie), oparty o dane za 2020 rok zebrane z ogólnodostępnych i prywatnych statystyk i rankingów, zgłaszane przez poszczególne organizacje spółdzielcze i z innych badań.

Zmieniła się też minimalnie kolejność, pierwsze miejsce pozostało jednak bezapelacyjnie w rękach **Crédit Agricole**.

W głównej liście rankingu znalazł się jeden polski podmiot - spółdzielnia mleczarska **Mlekwita**. Warto przypomnieć, że w 2017 r. pojawiła się tam po raz pierwszy (i w ogóle jako pierwsza reprezentantka Polski w historii Monitoru); umieszczona wówczas została na 278. miejscu. Obecna była w kolejnych latach, regularnie lekko awansując. Aktualnie ze swoimi 1,45 mld USD rocznych obrotów jest nieco wyżej niż przed rokiem (wówczas 267.), na 260. pozycji.

W tegorocznym Monitorze, tak jak w trzech ostatnich latach, zaprezentowany został dodatkowy ranking spółdzielni uszeregowanych według obrotów w stosunku do PKB na głowę mieszkańca krajów, w jakich mają siedzibę. Lepiej bowiem, według autorów, niż podstawowy ranking odzwierciedla on miejsce przedsiębiorstw spółdzielczych w rozwoju ekonomicznym kraju. I tu mamy interesujące obserwacje. Na pierwszą i drugą pozycję „wskoczyły” indyjskie spółdzielnie IF-FCO (produkująca nawozy sztuczne i świadcząca inne usługi rolnicze - pierwsze miejsce zajęła już rok temu) oraz Gujarat Cooperative Milk Marketing Federation Limited (mleczarska - przed rokiem trzecie miejsce), a **Groupe Crédit Agricole** osunęła się na trzecią pozycję. W czołówce znalazł się też brazylijski system spółdzielni zdrowia **UNIMED** (4. miejsce). Jest także, poza wspomnianą **Mlekwitą** (na dobrej 157. pozycji), jeszcze jedna polska spółdzielnia - **Mlekoop** (176. miejsce). W tym dodatkowym rankingu pojawiła się też i to na 44. miejscu jedyna spółdzielnia z Afryki - **Bank Spółdzielczy Kenii (CBK)**. Monitor prezentuje również

rankingi w poszczególnych branżach spółdzielczości. Poza wymienionymi wcześniej spółdzielczymi gigantami z sektora finansowego, handlowego, rolniczego czy ubezpieczeń wzajemnych, godnymi odnotowania są zajmujące pierwsze miejsca w swoich branżach: hiszpańska **Korporacja Spółdzielcza Mondragon** (spółdzielczość pracy/przemysłowa, 13,11 mld USD; 37. pozycja w rankingu głównym), a także w grupie „edukacja, zdrowie i usługi socjalne” wzmiankowana już brazylijska **Sistema UNIMED** (spółdzielczość zdrowia, 14,83 mld USD, 28. miejsce w głównym rankingu) czy w grupie „pozostała działalność” norweska **OBOS BBL** (mieszkaniowa, 1,70 mld USD; 227. w głównym rankingu). W tej ostatniej grupie znalazł się na 10. miejscu jeszcze jeden polski podmiot - rzadko kojarzona w naszym kraju ze spółdzielczością **Spółdzielnia Wydawniczo-Handlowa „Książka i Wiedza”** (0,28 mld USD).

Monitor nie podaje rankingu spółdzielni według liczby zatrudnionych osób, można jednak na podstawie zaprezentowanych danych pokusić się o odnalezienie liderów tworzenia miejsc pracy. Tu na czoło wysunęły się niemieckie spółdzielcze sieci handlowe **Edeka** i **REWE**, które zapewniają odpowiednio 402 tys. i przeszło 256 tys. miejsc pracy, a dalej również niemiecka grupa bankowości spółdzielczej **BVR** (ponad 172 tys.), francuskie **Crédit Agricole** (przeszło 142 tys.) i **ACDLEC - E.Leclerc** (140 tys.), szwajcarska spółdzielnia sieć handlowa **Migros** (120,5 tys.), brazylijski system spółdzielni zdrowia **UNIMED** (112 tys.) i francuska grupa bankowa **BPCE** (ponad 100 tys.). Z bardzo zbliżonymi danymi mieliśmy do czynienia w zeszłym roku, co świadczy o stabilności spółdzielczego zatrudnienia. Co znamienne, w czołówce brak jest spółdzielni powoływanych właśnie po to by tworzyć miejsca pracy - spółdzielni pracy. Największa z nich, wspomniana **Korporacja Spółdzielcza Mondragon** zatrudnia „zaledwie” ok. 80 tys. osób.

dr Adam Piechowski

Podwyżki w spółdzielniach mieszkaniowych

Miało być inaczej...

Podwyżki ciepła w spółdzielniach mieszkaniowych okazały się o wiele wyższe, niż zapewniała minister klimatu i środowiska Anna Moskwa, która pod koniec sierpnia ub.r. stwierdziła, że rachunki za ciepło mogą wzrosnąć maksymalnie o 42 proc. O tym, co dzieje się w spółdzielniach na terenie całego kraju porozmawialiśmy z prezesami spółdzielni mieszkaniowych - członkami Zgromadzenia Ogólnego KRS.

Jerzy Nizioł, Prezes Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej im. Waleriana Łukasińskiego w Zamościu

- Nasz dostawca, spółka Veolia Wschód (kapitał francuski) która zmonopolizowała dostawy energii cieplnej dla Zamościa, nowe taryfy przedstawiła nam w dniu 6 października ub.r. Była to już trzecia w 2022 r. podwyżka cen ciepła, mocy zamówionej oraz opłaty przesyłowej stałej i zmiennej zatwierdzona przez Prezesa URE. Dostawca wprowadził dwie podwyżki jeszcze w sezonie grzewczym 2021/2022, z których ostatnia wyniosła średnio ok. 90 proc.

Tak drastyczny wzrost cen był dla nas wszystkich wielkim zaskoczeniem i wywołał niezadowolenie. Dlatego w połowie września ub.r. Zarząd SM im. Waleriana Łukasińskiego wystosował do Prezesa URE pismo z prośbą o ponowne sprawdzenie załączonego uzasadnienia i weryfikację kalkulacji kosztów zawartych w złożonym wniosku o zatwierdzenie taryfy przez Veolia Wschód sp. z o.o. Jednocześnie wyraziliśmy oczekiwanie, że podwyżka będzie dostosowana do wypowiedzi Pani Minister Klimatu i Środowiska (*Urząd Regulacji Energetyki ma zamrozić podwyżki taryfowych cen ciepła na maksymalnym poziomie 40 proc.*).

W odpowiedzi Prezes URE odpowiedział, że aktualnie nie istnieją żadne przesłanki do podjęcia działań, które pozwalałyby zmienić zatwierdzone taryfy. Ostatecznie, po uwzględnieniu rekompensat dla podmiotów wrażliwych (w tym dla „mieszkaniówki”) podwyżka opłat za ciepło od 6 października 2022 r. wyniosła 64 proc. w zakresie opłaty zmiennej i 12 proc. opłaty stałej. W mojej Spółdzielni mieszkańcy wnoszą opłatę stałą przez 12 miesięcy (średnio 1,37 zł/m²) a zmienną przez 7 miesięcy (w sezonie grzewczym, średnio 7,28 zł/m²)

Jeżeli chodzi o opłaty eksploatacyjne, to w oparciu o uchwałę Rady Nadzorczej z września ub.r. stawki opłat z początkiem bieżącego roku wzrosły o 0,20 zł/

m². Uzasadnieniem była wysoka inflacja, wzrost cen materiałów i usług, energii elektrycznej oraz płacy minimalnej. Stawki te wynoszą od 1,18 zł/m² do 1,99 zł/m² (w zależności od rodzaju nieruchomości), a odpis na fundusz remontowy - od 1,5 zł do 3,0 zł/m².

Zadłużenia utrzymują się na poziomie 1.3 do 1,5 ml zł stanowi to około 6-7 proc. należności rocznych. Zasoby Spółdzielni są po dużym projekcie termomodernizacyjnym, więc w najbliższym czasie nie planujemy znacznych remontów i konserwacji. Działalność ta będzie ograniczona z powodu konieczności spłaty zaciągniętych kredytów bankowych, ale także z powodów znacznego wzrostu cen materiałów i usług.

Leszek Klonowski, Prezes Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej „Jedność” w Ostródzie

- Budynki naszej Spółdzielni zasilane są z miejscowej ciepłowni, która do produkcji ciepła używa przede wszystkim miału węglowego i częściowo gazu. Nie znam jeszcze skali podwyżek w 2023 r. Z informacji uzyskanych od dostawcy wynika, że złożył on korektę do obowiązującej taryfy dla ciepła, która przewiduje ok. 14 proc. wzrost ceny energii cieplnej w stosunku do aktualnie obowiązującej. Ale jest to początek roku i trudno przewidzieć, co wydarzy się w kolejnych miesiącach, ze względu na zmieniające się koszty zakupu paliwa przez dostawcę, koszty opłat za emisję CO₂ i nieprzewidywalną skalę inflacji. Należy dodać, że w ubiegłym roku trzykrotnie podwyższano nam ceny ciepła, a łączny wzrost kosztów wyniósł 110 proc. za opłatę stałą (niezależną od ilości zakupionej energii) oraz 115 proc. za opłatę zmienną (GJ).

Nasze zasoby zostały objęte rekompensatą, której łączna kwota za okres trzech miesięcy (od października do grudnia ub.r.) wyniosła 43.937 zł. Oznacza to, że przeciętnie każdemu lokalowi obniżono koszty o 12,09 zł. Przeciętna miesięczna

obniżka kosztów energii cieplnej z tytułu rekompensaty wyniosła zatem 4,03 zł na lokal mieszkalny. Koszty energii cieplnej w tym okresie wyniosły prawie 3,8 mln zł i były wyższe o 1,3 mln zł za ten sam okres w roku 2021.

Chciałbym w tym miejscu zwrócić uwagę, że w ustawie wprowadzającej rekompensatę dla tzw. „odbiorców systemowych” określono również jednorazowy dodatek dla budynków jednorodzinnych. W zależności od paliwa używanego do ogrzewania domu (bez względu na powierzchnię) wynosi on od 500 zł do 3 tys. zł, co w przeliczeniu na 7 miesięcy (okres rekompensaty w budownictwie wielorodzinnym) stanowi od 71,43 zł do 428,57 zł miesięcznie.

Mimo znacznego wzrostu kosztów mediów - co przekłada się m.in. na proporcje w opłatach mieszkaniowych, w których ok. 70 proc. to koszty niezależne od Spółdzielni - będziemy dbać o zachowanie bieżącej płynności finansowej i komfort zamieszkiwania. Dynamika wzrostu kosztów remontów jest dużo większa od zmiany odpisu na fundusz remontowy i niestety ogranicza to możliwości realizacji wszystkich prac. Perspektywa unijną 2014-2020 była ostatnią, w której dofinansowanie do remontów odbywało się w formie bezwrotnej dotacji. Spółdzielnia pozyskała w tym okresie ok 10 mln dotacji na termomodernizację swoich budynków. Także w tym roku chcemy skorzystać z dofinansowania oferowanego przez instytucje unijne, centralne i lokalne. Zleciłmy audyt, który określi możliwości, opłacalność i termin zwrotu nakładów inwestycyjnych w zakresie budowy instalacji fotowoltaicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zasilania własnych węzłów ciepłowniczych.

Od stycznia 2023 r. mamy nowe stawki zaliczki na eksploatację i utrzymanie nieruchomości, które są wyższe o ok. 24 proc. Uzasadnieniem tej zmiany jest m.in. dwukrotny wzrost minimalnego wynagrodzenia, co znacząco wpływa na koszty usług świadczonych na rzecz Spółdzielni (utrzymanie czystości i porządku, pielęgnacja terenów zielonych, ochrona, coroczne przeglądy budowlane). Równie istotna jest inflacja, która powoduje wzrost cen materiałów, urządzeń i towarów niezbędnych do zapewnienia prawidłowej eksploatacji i utrzymania nieruchomości. W bieżącym roku nastąpił również duży wzrost kosztów z tytułu ubezpieczenia budynków oraz towarzyszącej infrastruktury.

Większość mieszkańców jednak w sposób bardzo odpowiedzialny i terminowy reguluje swoje zobowiązania. W 2022 r. nie zanotowaliśmy znaczących zmian zadłużenia lokali mieszkalnych w stosunku do poprzednich lat. Choć podwyżki były najbardziej odczuwalne w naszej blisko 65-letniej historii, wskaźnik zadłużenia

kształtuje się na poziomie 2,09 proc. Zaległości posiada ok. 14 proc. lokali. Nie powoduje to zakłóceń w regulowaniu zobowiązań Spółdzielni wobec kontrahentów, dostawców i opłat publiczno - prawnych.

Joanna Koch-Kubas
Prezes Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej Miechowice w Bytomiu i Prezes Regionalnego Związku Rewizyjnego w Katowicach

- Spółdzielnie mieszkaniowe zrzeszone w Regionalnym Związku Rewizyjnym SM w Katowicach są zaopatrywane w ciepło przez różnych dostawców. Dla przykładu Fortum - międzynarodowy koncern, który kupił śląskie ciepłownie od Skarbu Państwa - stosuje drastyczne podwyżki kierując się cenami referencyjnymi. Spółdzielnia Mieszkaniowa Miechowice w Bytomiu jest zaopatrywana przez Fortum. W ciągu ostatnich 12 miesięcy opłaty według taryf zatwierdzonych przez Prezesa URE wzrosły nam o ponad 50 proc. Ostatnia podwyżka została wprowadzona od 1 stycznia 2023 r. Nie mamy możliwości skorzystania z rekompensat dla odbiorców ciepła systemowego, gdyż progi przyjęte w ustawie z 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw są zbyt wysokie.

Choć pod koniec grudnia 2022 r. Ministerstwo Rozwoju i Technologii poinformowało o nowym programie dopłat do OZE dla budynków wielorodzinnych, nie oznacza to, że w przyszłości będziemy przechodzić na fotowoltaikę. W zasobach mieszkaniowych tak dużych jak na Śląsku rezygnacja z ciepła systemowego jest praktycznie niemożliwa i nie do udźwignięcia ekonomicznie. Mieszkańcy muszą więc przelknąć kolejne podwyżki. Póki co nie mamy jednak problemów z zadłużeniem. Wyniki lustracji wskazują, że ludzie terminowo regulują swoje zobowiązania, choć w 2020 r. wraz z lockdownem zauważyliśmy tu przejściowe wahania. Trudno jednak powiedzieć kiedy granica zostanie przekroczona i znacząca liczba naszych lokatorów znów zacznie mieć problemy z bieżącą płynnością.

W różnych śląskich miastach obserwujemy stopniowe podnoszenie wszystkich kosztów mających wpływ na opłaty eksploatacyjne: usług komunalnych, podatków lokalnych itp. Opłaty te, niezależne od spółdzielni, zaczynają dominować w strukturze kosztów utrzymania lokali i dziś jest to proporcja 60:40. W SM Miechowice aktualnie wynosi ona 65 proc. Rosną też koszty funkcjonowania spółdzielni - m.in. ze względu na inflację i podwyżkę płacy minimalnej. Ceny wszelkich usług, w tym sprzątnięcia i konserwacji zasobów

itp. są większe niż inflacja, więc mało która spółdzielnia będzie w stanie utrzymywać dotychczasowe stawki i zamknąć się w progach podwyżek 10-15 proc. Duży wysiłek będą musiały ponieść spółdzielnie utrzymujące fachowe załogi remontowe i wykwalifikowanych specjalistów.

Najtrudniejsza w tym wszystkim jest niepewność. Trudno tworzyć plany remontowe gdy ceny usług i materiałów zmieniają się z kwartału na kwartał. Część istniejących już planów będzie musiała być ograniczona lub przesunięta w czasie, a podejmowane będą tylko doraźne i niezbędne działania. Nasuwa się przy tym refleksja, że wieloletnie deformowanie przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych praktycznie zniszczyło solidaryzm spółdzielczy i zarządy nie mają dziś większego pola manewru, by wewnątrz spółdzielni wzajemnie sobie pomagać. Nawet jeśli chcemy pokryć część wydatków z nadwyżek pochodzących z działalności gospodarczej, to i tak możemy sięgnąć po środki dopiero po uchwale walnego zgromadzenia, nie mogąc ich przeznaczyć na dofinansowanie kosztów niezależnych, gdyż te muszą być rozliczone z mieszkańcami.

Józef Karbowniczyn
Prezes Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej „Dąb” w Szczecinie

- Wzrost cen energii cieplnej brutto w styczniu 2023 r. w naszej Spółdzielni wyniósł 46 proc. w stosunku do października 2022 r. Miało na to wpływ wiele czynników, w tym wysokie ceny giełdowe paliw oraz wejście 23 proc. stawki VAT na prąd i ciepło. Ale podwyżki zaczęły się u nas już w ubiegłym roku. Dostawcą ciepła dla SM Dąb jest Szczecińska Energetyka Ciepłna (SEC - spółka miasta z niemieckim koncernem e.on), która produkuje ciepło w oparciu o wiele źródeł, m.in. jedną z większych w Polsce spalarni śmieci. Ponieważ Szczecin jest miastem, w którym poczyniono dość poważne inwestycje ekologiczne, SEC nie może się dziś „załapać się” na jakiegokolwiek rekompensaty i wychodzi na to, że został ukarany za swoją przedsiębiorczość. Ponieważ 17 stycznia br. rząd w trybie pilnym przyjął projekt ustawy, która ma wprowadzić jakieś rekompensaty dla odbiorców ciepła, liczymy na to, że koszty zostaną złagodzone i podwyższamy naszym mieszkańcom cenę centralnego ogrzewania średnio o 8 proc., a nie o 20 proc. jak wstępnie zamierzaliśmy. Nie chcemy dobijać ludzi. Wykorzystując gazetę SM Dąb „Panorama 7” wyjaśniamy przyczyny podwyżek i staramy się podsuwać pomysły na oszczędzanie energii. W tej chwili czeka nas trudne zadanie zawiadomienia mieszkańców

o kolejnym wzroście opłat od lutego 2023 r. Od 1 stycznia br. podwyżka wynosiła średnio ok. 40 zł (dla mieszkania ok. 50 m.kw) a od 1 lutego dojdzie kolejne 20 zł w związku z wyrównaniem cen energii cieplnej. Podany wzrost opłat obejmuje też opłaty za wywóz nieczystości oraz za zimną wodę, natomiast opłat związanych z działalnością Spółdzielni nie podnosimy.

Zbigniew Sokół
Prezes Zarządu Fordońskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w Bydgoszczy

- Głównym dostawcą ciepła do naszej Spółdzielni jest miejska sieć ciepłownicza która ogrzewa 98 proc. naszych zasobów. Gaz zapewnia ciepło tylko w 4 budynkach, a ceny za paliwo gazowe mamy zakontraktowane na niskim poziomie do końca 2023 r. Przygotowanie oświadczeń o przeznaczeniu zużytego gazu było dla nas procesem bardzo trudnym, wymagającym przeglądu struktury podmiotów gospodarczych w naszych zasobach. Ustawodawca nie sprecyzował jak zdefiniować podmiot uprawniony do zastosowania cen taryfowanych, a kilka tysięcy podmiotów (taksówkarze, lekarze) ma działalność zarejestrowaną w mieszkaniu, choć jej tam nie prowadzi. Niemniej taki przegląd został zrobiony.

Stawki za ciepło przy obecnym poziomie cen są przedmiotem szczególnej analizy. Z jednej strony mamy faktyczny wzrost cen w okresie największego zużycia ciepła i jednoczesny powrót 23-procentowej stawki VAT. Z drugiej strony pojawia się zapowiedź rządowa, że podwyżka za ciepło systemowe nie może przekroczyć 40 proc. ceny ustalonej we wrześniu 2022 r. Fakt jest taki, że na fakturach, za które musimy płacić na bieżąco, zobaczymy o wiele wyższy wzrost. Zapowiedzi rządowe są dopiero na początku ścieżki legislacyjnej, więc nie wiadomo kiedy wejdą w życie i jakie będą - nie znamy bowiem jeszcze szczegółów ustawy. Stoimy więc przed dylematem jak połączyć wzrost cen o średnio 50 proc., powrót 23 procentowej stawki VAT i oczekiwań mieszkańców, że ceny nie wzrosną więcej niż o 40 proc. W wielu spółdzielniach zaliczki na poczet pokrycia kosztów dostawy ciepła wrażliwie proporcjonalnie do wzrostu cen od dostawy ciepła.

Spółdzielnie są chronione pośrednio tym że cena za ciepło nie może przekroczyć 103,82 zł netto i dotyczy to cen producenta ciepła. Niestety, ciepło to nie tylko proces jego wytworzenia - to jeszcze proces jego dostarczenia miejskimi sieciami przesyłowymi. Ta część kosztów nie została objęta ograniczeniem cenowym. Skutkiem tego jest wzrost ostateczny ceny za ciepło znacznie powyżej 103,82 zł. □

Posiedzenie Rady CICOPA

Co nas czeka w nowym roku?

Międzynarodowa Organizacja Spółdzielni Przemysłowych i Usługowych (CICOPA) w dniu 12 stycznia br. odbyła pierwsze tegoroczne posiedzenie Rady online z udziałem Janusza Paszkowskiego, prezesa ZLSP

Obok spraw statutowych dyskutowano nad zmianami, które szykują się w Międzynarodowym Związku Spółdzielczym i ich ewentualnym wpływem na międzysektorową współpracę. Czekają nas bowiem zmiany na stanowisku Sekretarza Generalnego MZS, które przez ostatnie 5 lat zajmował **Bruno Roelants**. Nominacje dla kandydatów na tę funkcję ogłoszono w dniu posiedzenia Rady CICOPA (tj. 12 stycznia br.), a czas na zgłoszenia kandydatów jest bardzo krótki - kończy się na początku lutego br. Rada CICOPA zastanawiała się, jak w związku z tym zmieni się współpraca w strukturach MZS z organizacjami regionalnymi i sektorowymi. Z uwagi na to, że Prezydent CICOPA **Iñigo Albizuri Landazabal** zasiada w Radzie Międzynarodowego Związku Spółdzielczego, informacje są dostarczane z pierwszej ręki. Na pewno szykuje się zmiana podejścia do przedstawicieli sektorów i regionów, którzy będą mieli dużo więcej do powiedze-

nia niż dotychczas oraz decentralizacja pewnych działań, które do tej pory były realizowane wyłącznie poprzez Sekretarza Generalnego. Do działań tych należy m.in. budowanie i utrzymywanie relacji ze światowymi organizacjami takimi jak Międzynarodowa Organizacja Pracy czy WHO. Obowiązki te mają przejąć odpowiednie organizacje sektorowe MZS. Budowaniem i utrzymywaniem relacji z MOP ma zająć się CICOPA - organizacja reprezentująca spółdzielnie pracy, natomiast Międzynarodowa Organizacja Spółdzielni Zdrowia (IHCO) byłaby w kontakcie z WHO. Takie rozwiązanie na pewno wzmocni pozycję sektorów, a co najważniejsze zwiększy sprawczą i efektywną pracę organizacji sektorowych w zakresie spółdzielczego rzecznictwa.

Druga ciekawa, a zarazem bardzo ważna sprawa z perspektywy rzeczniczej i promocyjnej spółdzielni to planowana Rezolucja ONZ dotycząca Ekonomii Społecznej i Solidarnej. ONZ opracowy-

wać ją będzie do końca bieżącego roku i w grudniu ma zaprezentować jej finalną wersję. Dokument ten będzie konsultowany z Międzynarodowym Związkiem Spółdzielczym, który ma współpracować w tym zakresie z organizacjami sektorowymi. Podkreśla się więc w tym roku istotną rolę współpracy między wszystkimi strukturami MZS, tak aby wypracować jednolite stanowisko i tak ukształtować zapisy Rezolucji, aby miała ona jak najbardziej korzystny odbiór i oddziaływanie dla spółdzielczości na całym świecie. □

✓ **Związek Lustracyjny Spółdzielni podjął się przetłumaczenia i udostępnienia polskim czytelnikom wyników badań wpływu społecznego spółdzielni pracy i spółdzielni społecznych w Europie na przykładzie Włoch i Hiszpanii.** Dyskusja poświęcona temu, jak mierzyć wpływ społeczny przedsiębiorstw spółdzielczych toczy się w Polsce od lat. Jednakże próby wypracowania narzędzia, które dałoby miarodajne wskaźniki dotyczące efektów, jakie przynoszą działania spółdzielni (nie tylko w obszarze biznesowym, ale społecznym), do tej pory nie zostały upowszechnione. Podobna dyskusja toczy się w Unii Europejskiej, a poszczególne kraje odnoszą tu większe lub mniejsze sukcesy, jednakże prym wiodą Hiszpania i Włochy.

Zagadnieniem tym poświęcony był webinar online, który odbył się w dniu 5 grudnia br. zorganizowany przez Związek Lustracyjny Spółdzielni i CECOP (Europejską Konfederację Spółdzielni Pracy). Uczestnicy zastanawiali się nad następującymi problemami:

- Jak wygląda mierzenie społecznej wartości dodanej przedsiębiorstw spółdzielczych w Hiszpanii i we Włoszech?
- Jakie przynosi rezultaty?
- Czy jest obowiązkowe?
- Ile przedsiębiorstw bierze w nich udział?
- Jakie wnioski w tym zakresie możemy wyciągnąć dla Polski?

Bezpłatna publikacja jest dostępna na stronie internetowej ZLSP w zakładce „Do Pobrania”. Więcej na ten temat w kolejnym wydaniu „Tęczy Polskiej”. □

Nawiązują do tradycji Towarzystwa Kooperatystów

Siła pozarządowych organizacji

W dniu 8 grudnia 2022 r. w siedzibie Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych przy ul. Szpitalnej w Warszawie odbyło się spotkanie grupy dyskusyjnej na temat przyszłości ruchu spółdzielczego. Udział w dyskusji wziął Prezes Zarządu ZLSP Janusz Paszkowski.

Cykliczne dyskusje organizowane są przez Stowarzyszenie Dialog Społeczny, które łączy aktywistów związanych z różnymi organizacjami pozarządowymi w działaniach na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Uczestnicy spotkania sięgali do przykładów dzisiejszych kooperatyw spożywczych, których działalność pozwala przeanalizować i zrozumieć przewagi rynkowe organizacji spółdzielczych. Poruszano także tematykę spółdzielni uczniowskich, spółdzielni społecznych (m.in. funkcjonujących jako spółdzielnie osób prawnych). Podkreślono, że inicjatywy spółdzielcze osób młodych w mniejszych miejscowościach rzadko kiedy otrzymują oczekiwane i konieczne wsparcie i można podjąć wysiłek aby zorganizować dla nich jakąś pomoc. □

Ukraińsko polska Spółdzielnia Pracy Kooperatywa Razem

Marzenia się spełniają...

W grudniowym wydaniu „Tęczy Polskiej” opublikowaliśmy listę ofiarodawców, którzy odpowiedzieli na apel Krajowej Rady Spółdzielczej i wsparli inicjatywę powołania ukraińsko-polskiej Spółdzielni Pracy Kooperatywa Razem dającej zatrudnienie uchodźcom. Dzięki pomocy organizacyjnej i finansowej ruchu spółdzielczego członkowie Kooperatywy znaleźli odpowiednie pomieszczenie na uruchomienie kuchni, które dziś remontują i wyposażają. Planują rozpoczęcie działalności już w ciągu najbliższych tygodni.

Warszawskiej dzielnicy Rembertów na wschodnich peryferiach miasta, w dawnym pawilonie spółemowskim krząta się kilka osób. Świeżo pobielone ściany, lampy zwisające z sufitu owinięte w folię, pokasne skrzynie z blachy nierdzewnej ustawione w rzędach na środku...

- Co to jest - pytam?

- Wyciągi kuchenne. Już wkrótce będziemy je podwieszać o tam, w pomieszczeniu produkcyjnym - mówi **Wincenty Sienkiewicz**, wiceprezes Zarządu Spółdzielni i jej pomysłodawca.

Sprzętów z blachy ocynkowanej jest znacznie więcej. Szafy, stoły, lodówki, zlewki, kuchenka gazowa, garnki i patelnie. Wszystko już niemal gotowe do użycia. **Ola Igumentowa** i **Anatolij Chlopik** szorują wymontowane z wyciągów kratki wentylacyjne. Oboje przyjechali do Polski wiosną ubiegłego roku z Odessy. Tolik - najmłodszy członek Kooperatywy (22 lata) - radzi sobie w Polsce dość dobrze. Niedawno wyprowadził się z ośrodka dla uchodźców przy ul. Marywilskiej do hostelu w Żąbkach. Starsze członkinie - a jest znacznie więcej - nie mają tej siły przebicia i wciąż wegetują w wieloosobowej hali ośrodka.

- Proszę zobaczyć jak te blachy wcześniej wyglądały. - Pani Ola pokazuje na telefonie lepiące się od brudu metalowe

powierzchnie wyciągów. Spółdzielcy, którzy wciąż zbierają fundusze na uruchomienie własnej działalności posiłkują się w znacznej mierze sprzętem używanym. - Nowy kosztowałby nas około pół miliona zł. - podkreśla pan Wincenty. - Na remont i wyposażenie wydaliśmy już ok. 200 tys. zł, choć adaptację pomieszczeń prowadzimy głównie własnym sumptem i fachowców zatrudniamy jedynie do prac specjalistycznych.

Pomoc spółdzielców

Powołana w lipcu 2022 r. Spółdzielnia Pracy Kooperatywa Razem od samego początku została otoczona przez spółdzielców szczególną opieką. Zebrano łącznie ponad 70 tys. zł dla wsparcia jej działalności. Zgromadzenie Ogólne KRS realizując uchwałę nr 14/2022 przeznaczyło na ten cel 10 tys. zł., podobnie postąpiła OSM w Giżycku. Niemal dwa razy tyle dołożyła polsko-amerykańska Fundacja Unii Kredytowych „Via Stella” w Sopocie, hojną dotację przekazał też Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych RP. Lista darczyńców, na której widnieje już ponad 40 podmiotów - w tym liczne banki spółdzielcze i spółdzielnie mieszkaniowe - to świadectwo solidarności z Ukrainą ale i dowód, że spółdzielnie są w stanie zbudować

lepszego świata. Pomoc organizacyjna udzielana była na każdym etapie zakładania Kooperatywy. „Społem” WSS Praga Południe wynajęła jej za symboliczną kwotę 150 m² powierzchni w dawnym pawilonie spożywczym przy Alei Komandosów w Rembertowie, a inne warszawskie spółdzielnie spożywców solidarnie zapewniły, że zajmą się dystrybucją pierożków-lepioszków w swoich sklepach.

W 2022 r. biznesplan ukraińsko-polskiej Spółdzielni Pracy Kooperatywa Razem zyskał pozytywną opinię Fundacji Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych - organizacji, która zajmuje się tworzeniem i rozwijaniem w Polsce przedsiębiorstw społecznych. W ślad za tym poszedł grant z prowadzonego przez FISE Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej. Spółdzielnia otrzymała środki na stworzenie etatów dla siedmiu pracowników, którzy z początkiem 2023 roku podpisali umowy o pracę (pieniądze będą wypłacane przez rok), a także dotację z Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Mazowieckiego w wysokości 1000 zł do każdego zatrudnionego.

Do pracy przygotowuje się więc troje kucharzy: **Vika Paskal** - szefowa kuchni oraz jej pomocnice - wspomniana już Ola z Odessy i Maya z Nikolajewa oraz czterech sprzedawców (Tolik, Karina z Nowej Odessy, Ludmiła z Donbasu i Lidia z Chersonia), którzy pomagają na razie przy adaptacji pomieszczeń.

- Przed nimi bardzo trudne zadanie - uświadamia pan Wincenty - Muszą wyjść na ulicę i zmierzyć się z kulturą i mentalnością obcego kraju, a przede wszystkim poradzić sobie z barierą językową. Sprzedawca uliczny nie tylko musi mieć dobry produkt, powinien także być bystry i umieć zwrócić na siebie uwagę. Dlatego tak bardzo zależy nam na tym, aby nasi spółdzielcy uczyli się języka polskiego i jak najczęściej przebywali w otoczeniu Polaków. Kursy językowe zaproponowało im już FISE i chcemy z tego skorzystać, podobnie jak z kursów BHP. Kurs obsługi kasy fiskalnej przeprowadzimy we własnym zakresie.

- FISE wspiera nas nie tylko finansowo - mówi **Olha Paskal**, prezes Zarządu Spółdzielni. - Przechodzimy szkolenia, mamy do dyspozycji doradców. Gdy nie wiemy, jak coś zrobić, rozwiązanie pojawia się natychmiast.

Świeże i smaczne

Wsparcie pozwoliło spółdzielcom na stworzenie małego zakładu produkcyjnego, w którym podstawowym wyrobem mają być „pierożki-lepioszki”. Ta tradycyjna przekąska, sprzedawana na dworcach, placach i ulicach Ukrainy, będzie w Warszawie czymś nowym nawet w dobie ekspansji piekarni gruzińsko-ormiańskich. Podstawową różnicą pomiędzy wyrastającymi jak grzyby po deszczu pierkaniem, a pierożkami Kooperatywy jest sprzedaż uliczna. Pierożki serwowane mają być na ciepło w trzech wariantach (z

ziemniakami, z kapustą oraz z mięsem) z wózków termicznych ustawionych w stałych punktach miasta - m.in. w podcieniach Pałacu Staszica i przed wejściem do stacji Metro Świętokrzyska, a także w społecznościowych galeriach handlowych (Uniwersam Grochów i Hale Banacha, Hala Mirowska). Każde z tych miejsc najpierw będzie przechodzić „test” - czy jest dobre dla sprzedaży przekąsek? Czy odwiedzają je osoby, które chętnie wydadzą 10 zł aby zjeść coś „w biegu”? Dobrze, aby było w czym wybierać. Uzyskanie od władz miasta pozwolenia na handel uliczny jest więc kluczowe dla rozwoju inicjatywy i będzie generatorem kolejnych miejsc pracy. - Nie odpuścimy - mówi Wincenty Sienkiewicz - będziemy tak długi stukać do drzwi urzędników, aż się zgodzą. Nasze pismo do prezydenta Trzaskowskiego, wsparte rekomendacją Krajowej Rady Spółdzielczej, zostało przekazane burmistrzowi Dzielnicy Śródmieście i liczymy, że będzie rozpatrzone pozytywnie, a wiosną nasi sprzedawcy wyjadą na bulwary wiślane czy na Starówkę. Zabiegamy też o możliwość stworzenia punktu sprzedaży na placu przed Biblioteką Uniwersytetu Warszawskiego.

Podstawowym wrogiem sprzedaży ulicznej jest pogoda. Dlatego zimą i wczesną wiosną spółdzielcy nastawiają się na dostarczanie pierożków do sklepów spółdzielni spóżywców „Społem” - tych, które w ubiegłym roku obiecały uchodźcom wsparcie. Oprócz przekąsek dostarczane będą dania gotowe: trzy rodzaje zup (barszcz ukraiński czerwony i zielony oraz zupa rybna) gołąbki, krokiety, naleśniki, pielmieni, bliny z siekanym tatarskim łososiowym, tradycyjne pierogi, śledzik pod pierzynką - wszystko według przepisów Pani Viki. Punktem dystrybucyjnym stanie się także kuchnia w Rembertowie, gdzie wydzielona została sala konsumpcyjna wraz okienkiem do wydawania posiłków. Wzdłuż długiej, przeszklonej witryny pawilonu ma stanąć kilka stolików,

aby klienci mogli zjeść ciepły posiłek na miejscu.

- Nie mamy ambicji zrobienia tu restauracji - podkreśla Wincenty Sienkiewicz - ale jedynie skromną stołówkę wydającą obiady domowe w określonych porach dnia. Dzięki temu wykorzystamy potencjał tego budynku, który aż prosi się o odpowiednie zagospodarowanie. Trzeci pomysł nasunął się w związku z bliskością parafii pw. Matki Boskiej Zwycięskiej. Gdy odbywa się pogrzeb przed naszą kuchnią parkuje mnóstwo samochodów. Chcemy zaoferować uczestnikom różnych ceremonii możliwość urzędzenia u nas konsolacji, chrzcin oraz rodzinnych spotkań. Ta dywersyfikacja jest konieczna, aby Kooperatywa udźwignęła rosnące wciąż koszty działalności. Już dziś, remontując pawilon, płacimy co miesiąc 2 tys. zł za ogrzewanie, a jeszcze nie jesteśmy obciążeni opłatami najmu i innymi kosztami, które pojawią się wraz ze startem przedsiębiorstwa - choćby kosztami transportu (Kooperatywa nie posiada własnego samochodu).

Rozwój inicjatywy będzie warunkiem stworzenia miejsc pracy dla kolejnych członków, którzy czekają w kolejce. Dlatego wciąż ważne jest, aby dać im szansę na spełnienie marzeń o normalnym życiu w Polsce.

(Klementyna Z)

Wesprzyj działalność ukraińsko polskiej Spółdzielni Pracy Kooperatywa Razem

NIP 5252914759
REGON: 52252164000000
KRS: 0000980939

Bank Spółdzielczy w Piasecznie
56 8002 0004 0056 3042 2000 0001

serdecznie
dziękujemy

W 150. rocznicę urodzin Zygmunta Chmielewskiego - cz. 1

Od mleczarstwa do szkół spółdzielczych

Istnieje SKOK im. Zygmunta Chmielewskiego, są szkoły i ulice noszące jego imię... Ale w gruncie rzeczy jest on postacią nieco zapomnianą, choć kiedyś - przed I wojną światową i w czasach niepodległej II Rzeczypospolitej - należał do czołowych przywódców polskiej spółdzielczości, stawianym na równi z Franciszkiem Stefczykiem, Stanisławem Wojciechowskim czy ks. Stanisławem Adamskim.

Był twórcą spółdzielczości mleczarskiej i to w dwóch zaborach, pionierem szkolnictwa spółdzielczego, a także działaczem niepodległościowym, później państwowym oraz... wolnomularskim. Przypomnijmy tę nietuzinkową postać, tym bardziej, że już wkrótce obchodzić będziemy 150. rocznicę jego urodzin.

Socjalistyczna młodość

Zygmunt Chmielewski, urodzony w dniu 5 marca 1873 roku w Warszawie, pochodził z inteligentnej rodziny o długoletnich patriotycznych tradycjach. Obydwaj jego dziadkowie walczyli w powstaniu listopadowym. Ojciec, Konrad, lekarz medycyny, za udział w przygotowaniach do powstania styczniowego został zesłany na Sybir. Po powrocie do kraju był jednym ze współtwórców nowoczesnego uzdrowiska w Nałęczowie, które zyskało pod koniec XIX wieku ogromną popularność i przyciągało wielu wybitnych przedstawicieli polskiego życia kulturalnego, wśród nich Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza czy Stefana Żeromskiego. Tu właśnie Zygmunt spędził lata dzieciństwa i przeżył tutejszą patriotyczną i intelektualną atmosferę, a Nałęczów miał odegrać w jego życiu wielką rolę i w późniejszym okresie.

Jego przyrodnim bratem był o 12 lat starszy znany działacz społeczny i spółdzielczy, jeden z założycieli Towarzystwa Kooperatystów, dr Rafał Radziwiłłowicz, który pracował pod koniec lat 80. XIX wieku jako lekarz zdrojowy w nałęczowskim Zakładzie Lecznicy.

Tak jak wielu w tamtych czasach aktywnych ludzi jego pokolenia marzących o niepodległej i sprawiedliwej społecznie Polsce, młody Chmielewski w 1896 roku związał się z Polską Partią Socjalistyczną, przez kilkanaście lat działał w podziemnych strukturach, pisywał do konspiracyjnej prasy. W 1897 roku został aresztowany, dość szybko go zwolniono, jednak wkrótce znów zagrożony uwięzieniem, zbiegł „przez kordon” do

Galicji. Okres przymusowego wygnania wykorzystał nie tylko na podtrzymywanie kontaktów z emigracyjnym PPS-em, ale i na uzupełnienie wykształcenia. Studiował chemię na słynnej szwajcarskiej politechnice w Zurychu, gdzie uczyło się i wykładało wielu wybitnych Polaków - jej profesorem był m. in. przyszły pierwszy prezydent niepodległej Polski Gabriel Narutowicz. Później przeniósł się na równie renomowaną Wyższą Szkołę Techniczną w Charlottenburgu (obecnie Uniwersytet Techniczny w Berlinie) i tu otrzymał dyplom inżyniera chemika. W 1900 roku założył rodzinę żeniąc się z o pięć lat od niego młodszą Marią Nągórką (1878-1941).

Pionier spółdzielczego mleczarstwa

Jako świeżo upieczony inżynier, Chmielewski powrócił do Galicji (droga do zaboru rosyjskiego była dla niego zamknięta) i otrzymał etat asystenta w Krajowej Stacji Doświadczalnej Chemiczno-Rolniczej, placówce słynnej Akademii Rolniczej w Dublinach, jedynej wówczas na ziemiach polskich wyższej szko-

ły rolniczej, przyciągającej studentów ze wszystkich zaborów. Na jej potrzeby napisał nawet „*Podręcznik analizy chemiczno-rolniczej*” (1905). Ale, co najważniejsze, spotkał się tu - ponoć przypadkiem - z Franciszkiem Stefczykiem i znajomość ta miała znacząco zaważyć na jego dalszym życiu.

Stefczyk to był już wtedy człowiek-instytucja, uznany twórca rozprzestrzeniających się na całą Galicję wiejskich spółdzielczych kas oszczędnościowo-pożyczkowych systemu Raiffeisena, spółdzielni rolniczo-handlowych, działacz Towarzystwa Kółek Rolniczych, kierownik biura Patronatu dla Spółek Oszczędności i Pożyczek, autor wielu książek, podręczników, instrukcji, organizator i wykładowca kursów i szkoleń, niezwykle aktywny w całym zaborze austriackim. W tym czasie Stefczyk był szczególnie zainteresowany rozwijaniem spółdzielni mleczarskich, sam kilka lat wcześniej napisał broszurę „*Wskazówki o zakładaniu i prowadzeniu włościańskich spółek mleczarskich*” i przyczynił się do powstania kilku pierwszych takich kooperatyw.

Do swojej idei zapalił Chmielewskiego. Pod jego to wpływem, żeby osobiście zapoznać się z funkcjonowaniem spółdzielni mleczarskiej i wypracować optymalny jej model, Chmielewski w 1905 roku sam założył spółkę (spółdzielnię) mleczarską w Radziszowie pod Krakowem. Pracował w niej na wszelkich możliwych stanowiskach - jako mleczarz, księgowy, magazynier, a nawet... sprzątac. Zdobyte doświadczenia były bezcenne, doszła do tego wiedza uzyskana podczas wyjazdów studyjnych do Danii, gdzie już wtedy istniała dobrze rozwinięta spółdzielczość mleczarska, a także zdobyta na studiach znajomość procesów chemicznych mających zastosowanie w przetwórstwie mleka.

Stefczyk doprowadził do objęcia opieką Patronatu również nowopowstających spółdzielni mleczarskich i w 1906 roku mógł śmiało powierzyć kierownictwo utworzonego nieco wcześniej w jego ramach działu mleczarskiego właśnie Chmielewskiemu. I tu znów zakres jego pracy był ogromny. Był organizatorem, rewidentem i instruktorem, dużo pisał (np. „*Mleczarstwo w Galicji*”, 1906, ale i „*Wiadomości z przyrody. Człowiek, zwierzęta, rośliny, ziemia*”, 1908), opracował pierwsze szczegółowe podręczniki - zakładania spółdzielni mleczarskich („*Podręcznik dla spółek mleczarskich*”, 1907) oraz techniki mleczarskiej („*Podręcznik*

techniki mleczarskiej”, 1908). Przy pisaniu tego ostatniego szczególnie przydatne było jego wykształcenie inżyniera chemika. W tym krótkim galicyjskim okresie swego życia osobiście przyczynił się do powstania ponad 20 spółdzielni, ale zapoczątkowany przez niego ruch założycielski trwał przez dalsze lata i po jego wyjeździe z Galicji - w 1912 roku działało tu ponad 70 spółdzielni.

Wiosną 1908 roku pojawiła się szansa bezpiecznego powrotu do rodzinnej Warszawy, z czego Chmielewski natychmiast skorzystał. Jego galicyjskie doświadczenia padły na podatny grunt, mógł je dobrze wykorzystać i w Królestwie, gdzie aktywne w tworzeniu nowoczesnego rolnictwa Centralne Towarzystwo Rolnicze zamierzało rozwijać podejmowane już tu od kilku lat próby zakładania spółdzielni mleczarskich. W ramach Towarzystwa powołano Komisję Mleczarską z zadaniem pomagania w tworzeniu takich kooperatyw, a w której stanowisko sekretarza powierzono Zygmunutowi Chmielewskiemu.

W 1911 roku Komisję przekształcono Wydział Mleczarski, a kierownikiem biura Wydziału został rzecz jasna Chmielewski. I tu znów zajmował się niezmordowanie pracą organizatorską, instruktarską, pisaniem. Był autorem podręczników „*O korzyściach z mleczarni spółkowych*” (1910) i „*Korzyści z mleczarni spółdzielczych*” (1914); nowa wersja technicznego podręcznika „*Zarys techniki mleczarskiej*”, stała się klasyczną pozycją wielokrotnie wznawianą również po uzyskaniu niepodległości (1911, 1922, 1927, 1934).

Działał także w Warszawskim Ziemiańskim Towarzystwie Mleczarskim oraz później w założonym przez siebie Biurze Drobnych Stowarzyszeń Rolniczych (1913-1916). Organizował i prowadził kursy, w tym siedmimiesięczny kurs mleczarski w słynnej „wzorowej wsi spółdzielczej” - Liskowie, gdzie tutejsza spółdzielnia mleczarska posłużyła do ćwiczeń praktycznych kursantów. Dzięki tym staraniom w 1912 roku działało już w Królestwie 91 kooperatyw zrzeszających chłopów, a także 13 ziemiańskich.

Działacz niepodległościowy, państwowy i... mason

Wybuch I wojny światowej zastał Zygmunta Chmielewskiego w Warszawie. Już wcześniej bliski kontakt z przyrodnim bratem dr. Rafałem Radziwiłowiczem zaowocował jego zaangażowaniem w działalność Towarzystwa Kooperatystów, które koncentrując się głównie na rozwijaniu spółdzielczości spożywców, wyrażało zainteresowanie i innymi typami kooperatyw.

To również Radziwiłowicz zapewne wciągnął go w kręgi warszawskiej masonerii. Sam był jednym z jej przywódców, zresztą wielu prominentnych działaczy Towarzystwa Kooperatystów miało bliskie związki z ruchem wolnomularskim.

Od jesieni 1915 roku - gdy tereny Królestwa wraz z Warszawą znalazły się pod okupacją państw centralnych - Radziwiłowicz, Chmielewski i wielu innych kooperatystów coraz bardziej aktywizowali się w działalności niepodległościowej. Współtworzyli Ligę Państwowości Polskiej, organizację dążącą do odbudowania wolnej Polski w oparciu o monarchię austro-węgierską.

Chmielewski miał też związki z ruchem ludowym, zwłaszcza „zaraniarskim” i ze środowiskiem późniejszego PSL „Wyzwolenie”. W latach 1916-1918 był wiceburmistrzem Warszawy. W 1917 roku z mianowania Rady Regencyjnej, polskiego organu władzy państwowej na okupowanych przez Niemcy i Austro-Węgry terenach Królestwa Polskiego, został dyrektorem Departamentu Rolnictwa i Dóbr Koronnych, odpowiednika ministerstwa rolnictwa.

Był już wtedy niekwestionowanym liderem spółdzielczym o zainteresowaniach znacznie wykraczających poza li tylko spółdzielczość mleczarską. Brał udział w tworzeniu Związku Rewizyjnego Polskich Stowarzyszeń Rolniczych i Kasy Centralnej Rolniczych Stowarzyszeń Pożyczkowych. Odnowił swoje kontakty z Franciszkiem Stefczykiem, od którego nie oddzielał go już „kordon” pomiędzy Królestwem a Galicją. W tych końcowych latach I wojny światowej, gdy marzenia o wolnej Polsce coraz bardziej się materializowały, rozwijała się współpraca pomiędzy organizacjami spółdzielczymi z trzech zaborów i coraz śmielej poruszano temat roli spółdzielczości w odrodzonej ojczyźnie. Chmielewskiemu, Stefczykowi i wielu innym bliska była wizja sprawiedliwej, niepodległej Polski z kluczową rolą zjednoczonych organizacyjnie spółdzielni w jej życiu gospodarczym. Kulminacją dyskusji była I Konferencja Przewodników Polskiej Kooperacji, przeprowadzona z inicjatywy Stefczyka w Lublinie w dniach 7-9 lutego 1918 r. Jej sformułowanym wprost celem była debata nad rolą spółdzielczości i jej organizacja w niepodległej Polsce. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele związków i centrali gospodarczych spółdzielni ze wszystkich zaborów oraz władz państwowych (Rady Regencyjnej). Konferencji przewodniczył ks. Stanisław Adamski z Poznania, wystąpienie otwierające wygłosił Franciszek Stefczyk ze Lwowa, a wśród czołowych prelegentów był Zygmunt Chmielewski z Warszawy, który wystąpił z referatem poświęconym

tym razem nie spółdzielczości mleczarskiej, lecz oszczędnościowo-pożyczkowej, zatytułowanym „Zadania kooperacji kredytowej w państwie polskim”.

W czasie gorących chwilami dyskusji uwidoczniły się znaczne różnice pomiędzy liberalnymi, wywodzącymi się od H. Schulze-Delitzscha koncepcjami spółdzielczości reprezentowanymi przez ks. Adamskiego i jego wielkopolskich głównie zwolenników a solidarystyczno-chrześcijańskimi ideami nawiązującymi do F. W. Raiffeisena głoszonymi przez Stefczyka i Chmielewskiego. Niemniej udało się osiągnąć konsensus w uchwale końcowej, która stwierdzała, że *Konferencja uznaje potrzebę ogólnego Związku wszystkich związków polskich stowarzyszeń spółdzielczych oraz ogólnego centralnego Banku Spółdzielczego dla wszystkich rodzajów kooperatyw*. Chmielewski z pewnością mógł się pod nią podpisać.

Inna ważna uchwała konferencji lubelskiej dotyczyła utworzenia Spółdzielczego Instytutu Naukowego, co też było inicjatywą Stefczyka. Dokonano wyboru Komitetu Założycielskiego Instytutu, na czele którego stanął sam Stefczyk, a wśród członków reprezentujących spółdzielczość z różnych zaborów znalazł się m. in. Zygmunt Chmielewski. Z Instytutem związany pozostał do końca życia, biorąc udział w pracach organizacyjnych, pomagając w finansowaniu go, a później współpracując naukowo i publikując w jego wydawnictwach wiele prac.

W pierwszych latach niepodległości Chmielewski poświęcił się pracy państwowej. Jako uznany ekspert w dziedzinie rolnictwa, na początku roku 1919 powołany został do rządu premiera Ignacego Jana Paderewskiego, najpierw jako podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, a w okresie od 30 września 1919 do 9 grudnia 1919 był kierownikiem tegoż resortu czyli *de facto* pełnił obowiązki ministra. W ministerstwie, jako podsekretarz stanu, pozostał w następnych rządach do 1922 roku. Później jednak zrezygnował z dalszej kariery urzędnika państwowego oddając się bez reszty działalności spółdzielczej. Za swe zasługi w pracy dla Państwa odznaczony został w 1923 roku Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Spółdzielczy lider

W niepodległej Polsce Zygmunt Chmielewski - wierny uczeń i przyjaciel Franciszka Stefczyka - związał się z przewodzoną przez tego ostatniego skrzydłem ruchu spółdzielczego wywodzącym się z tradycji raiffeisenowskich, od 1924 roku reprezentowanym przez Zjednocze-

nie Związków Spółdzielni Rolniczych. Stanowiło ono swojego rodzaju opozycję w stosunku do założonej nieco wcześniej przez ks. Stanisława Adamskiego, a zrzeszającej głównie spółdzielnie nawiązujące do wielkopolskich wzorów H. Schulze-Delitzscha, Unii Związków Spółdzielczych. Pomiedzy obydwojma blokami dochodziło do ostrych nieraz polemik. Chmielewski cały czas jednak, podobnie jak Stefczyk, konsekwentnie broniąc swoich pozycji, marzył o jedności całej polskiej spółdzielczości.

Od 1922 roku, po odejściu z resortu rolnictwa, Zygmunt Chmielewski był szefem Centrali Spółdzielczych Stowarzyszeń Rolniczo-Handlowych „Storol”, będącej jedną z centrali gospodarczych spółdzielni stefczykowskich. Po śmierci Stefczyka w 1924 roku został dyrektorem stworzonej i kierowanej przez tego ostatniego Centralnej Kasy Spółek Rol-

niczych, która stanowić miała ogólnopolskie zaplecze finansowe spółdzielni wiejskich, zwłaszcza Kas Stefczyka, ale także rolniczo-handlowych, mleczarskich, jajczarskich i innego typu. Cztery lata później stanął na czele najważniejszej organizacji wchodzącej w skład Zjednoczenia - Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych, a w 1932 r. został prezesem całego Zjednoczenia.

Był inicjatorem budowy Domu Spółdzielczości Rolniczej im. Stefczyka, wybudowanego w latach 1927-1928 (wg projektu wybitnych architektów Franciszka Lilpopy i Karola Jankowskiego) przy ulicy Wareckiej 11a w Warszawie, a sfinansowanego w całości przez Centralną Kasę Spółek Rolniczych. Miał być reprezentacyjną siedzibą organizacji spółdzielczych nurtu stefczykowskiego, a po 1935 r. gdy doszło w końcu do połączenia Unii i Zjednoczenia w Związek

Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych, mieściły się tu jego biura, a także inne ważne instytucje spółdzielcze, wśród nich Spółdzielczy Instytut Naukowy. Gmach zniszczony został w czasie walk Powstania Warszawskiego, odbudowano go w latach 50. XX w., obecnie jest tu oddział Narodowego Banku Polskiego.

Chmielewski odgrywał też ważną rolę w tworzeniu zrębów polskiej legislacji spółdzielczej. Brał udział w pracach nad słynną Ustawą o spółdzielniach z 1920 r. W 1933 r., wobec rządowych planów nowelizacji tego aktu prawnego, wraz z innymi czołowymi autorytetami polskiej spółdzielczości, wszedł w skład działającej w ramach Spółdzielczego Instytutu Naukowego Komisji ds. Ustawodawstwa Spółdzielczego. Krytycznie oceniał proponowane przez władze zmiany. *Całość projektu - pisał - cechuje nieufność do związków [spółdzielczych] oraz dążenie do ograniczenia niezależności i samorzędności ruchu spółdzielczego, co z natury rzeczy osłabić musi napięcie wysiłków czynników społecznych, ostudzić zapał działaczy spółdzielczych, oddających całą swą wiedzę i siły na usługi tego ruchu. Ruch spółdzielczy, jako ruch z dołu, „wnętrza ludu”, musi korzystać z pełni swobody, inaczej rozwój jego ulegnie zahamowaniu, przynosząc szkodę Państwu i społeczeństwu.* Mimo sprzeciwu środowisk spółdzielczych Sejm przyjął nowelizację w 1934 r. (cdn.)

dr Adam Piechowski

Wyrazy głębokiego współczucia i żalu

z powodu śmierci

Naszego Kolegi

Adama Malinowskiego

Wieloletniego Członka Rady Nadzorczej

składając

Żonie i Bliskim

Rada Nadzorcza, Zarząd i pracownicy
SK „SPÓLNOTA PRACY” SOP

Z żalem i smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

Śp.

Eugeniusza Laszkiewicza

Długoletniego Prezesa Zarządu Krajowego Związku Banków Spółdzielczych. W latach 2002-2006 Przewodniczącego Międzynarodowego Stowarzyszenia Banków Spółdzielczych (ICBA). Zasłużonego Spółdzielcę, Przewodniczącego Rady Nadzorczej Banku Spółdzielczego w Legnicy.

Był wielkim orędownikiem spółdzielczości, zaangażowanym w tworzenie jak najlepszych warunków funkcjonowania banków spółdzielczych w Polsce. Takim pozostanie na zawsze w naszej pamięci.

Rodzinie Zmarłego

wyrazy głębokiego współczucia
składa
Krajowa Rada Spółdzielcza

Panu

Marcinowi Martynowskiemu

Głównemu Specjaliście
w Spółdzielczym Instytucie Badawczym KRS

wyrazy szczerego żalu i współczucia
z powodu śmierci

OJCA

przekazuje
Zarząd Krajowej Rady Spółdzielczej
wraz z koleżankami i kolegami z Biura Zarządu KRS